

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

Sv.
Hillem. Hildsh.
Fot.

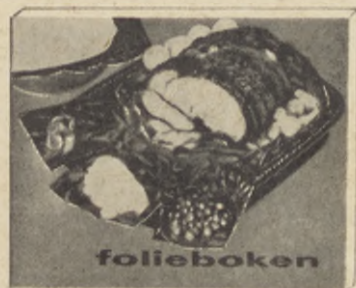
nr 2
februari 1962
pris 1 krona

laga maten på det nya* sättet

★ i SM hushållsfolie som gör den godare och saftigare än någonsin. Här ovan t. ex. salt sill och lök stekt i folieklädd stekpanna. Sagolikt gott — råvarans fina arom helt bevarad — ingen sill- eller löksmak i pannan. Steka, koka och baka går lika bra och ger ett underbart läckert resultat i SM hushållsfolie. Läs i Nya Folieboken om alla lätta och roliga recept, tillsammans 210 stycken, av våra mest kända matexperter. Köp Nya Folieboken i närmaste bokhandel, eller livsmedelsaffär, i järnhandeln, bosättningsaffären eller pappershandeln, där Ni också kan få SM hushållsfolie.

Ni kan också rekvirera Nya Folieboken på vidstående kupong.

Till AB Svenska Metallverken
 Folieboken
 Västerås
 Sänd mig omgående ex. av
 Nya Folieboken à kr 5:—
 mot postförskott
 Namn
 Adress
 Postadress

Översyn av sjukförsäkringen

Sjukförsäkringen ska förbättras på vissa punkter igen. Budskapet kanske verkar en smula överraskande. Att så här kort efter de förslag om pensioner, rehabilitering, sjukpenningsförsäkring m. m., vilka remissbehandlades i höstas, återigen tillsätta en utredningskommitté verkar vid första tanken något underligt. Blir det då aldrig färdigreformerat? Den frågan kan i sig själv mycket väl behöva analyseras. Å andra sidan bör man — efter att ha tagit del av de utredningsdirektiv socialministern gett de nya utredningsmännen — kort och gott kunna konstatera: det behövs en ny reusch på sjukförsäkringen, trots antydda invändningar om viss tendens till utredningsinflation.

I utredningsdirektiven får vi nämligen veta att en mängd frågor, som just nu står i centrum i sjukvårdsdebatten, tas upp. Hit hör frågan om ersättning för vård på dagsjukhus och rehabiliteringsavdelningar, sjukvård i hemmet, om ersättning vid förebyggande vård osv. I formuleringen om översyn av "fördelarna och nackdelarna av helt fri sjukhusvård" tycker man sig skönja gryningen för en förnuftig reform — den fria sjukhusvården i stället för det invecklade kineseri man nu dras med vid uträkning och faststäl-

lande av dessa avgifter. Hur frågan nu ska lösas hoppas vi att de långtidssjuka — astmasjuka och lungsjukegrupper vårt förbund hittills lyckats att utverka reducerade eller i vissa fall helt fria sjukvårdsavgifter för — inte kommer i sämre läge vid ev. reformer i syfte att skapa en grund för en förenklad och fri sjukhusvård i praktisk tillämpning.

Ekonomiskt stöd åt hemsjukvården skulle lätta trycket mot våra nu sviktande sjukvårdstillgångar: den slutna vården och dess personalbrist — inte minst då det gäller läkare och sköterskor. Här torde det vara befogat med en viss reservation för olika behandlingar och sjukdomar. Nyligen publicerade utredningar avslöjar att behandling "hemma" med kemiska tbc-preparat — utan föregående sjukhusvård — resulterat i flera återfall än bland patienter, som sjukhusvårdas. De fyra läkare som svarat för efterkontrollen varnar också bestämt för sådan inledande behandling i hemmet. Även om man i princip accepterar den öppna vården som en smidig och i många avseenden praktisk, ekonomisk och tidsenlig vårdform, bör man redan på utredningsstadiet se upp med följdverkningarna, då det rör sig om sjukdomar av det slag vi här helt kort redovisat.

Läkemedlen och läkemedelsrabaterna utreddes för några år sedan, men resultatet lades på is i kanslihuset. Nu tycks frågan komma upp på nytt i det här sammanhanget. Det är väl för övrigt ganska naturligt. Ska man överväga "fördelar och nackdelar av helt fri sjukhusvård", samt utreda förebyggande vård respektive hemsjukvårdens förutsättningar, lär man väl knappast kunna undgå att också ta med läkemedlen i sammanhanget. Frågan om fri tandvård inom sjukförsäkringens ram kommer också med i katalogen även om en delreform — förslag om tandvårdsersättning för kvinnor i samband med havandeskap — utretts i annan ordning av Socialpolitiska kommittén.

Bättre resurser åt den förebyggande hälsovården — liksom en förnuftig planering av hemsjukvård, där sådan bör vara tillämplig — pekar också mot ekonomiska inbesparingar i framtiden. Till slut bör man med tillfredsställelse notera att den nya utredningskommittén givits fria händer att ta upp frågor, som aktualiseras under översynen av sjukförsäkringen. Därmed bör kommittén ha möjlighet att handla utan känsla av att vara iklädd tvångströja. Det kan vara tryggt att börja från sådana grundförutsättningar i dagens rörliga förhållanden inom sjukvård och socialförsäkring.

Sixten Hammarberg

En TV-film om tuberkulos

i Amerika fick de svenska tittarna se i rutan den 8 januari. Filmen ville levandegöra hur tbc rasar med ohämmad intensitet i de utvecklade länderna, men att sjukdomen också plötsligt kan slå ned hos de "mest otänkbara människor" i moderna samhällen. Så hände t. ex. med en amerikansk toppidrottsman, som fick en svårartad tbc. Filmen gav belägg för att proteinfattig kost (t. ex. ensidig vegetabilisk föda i U-länderna) gynnar uppkomsten av sjukdomen. Chocker, olika spänningstillstånd, överanstängning och kroppsliga störningar kan leda till att den naturliga motståndskraften försvagas hos en människa — då bryter sjukdomen ut. Där var väl närmast anledningen att söka i "toppidrottsmannens" fall. TV-tittarna fick även veta, att tuberkulosen sannolikt aldrig kan utrotas men det finns gott hopp om att begränsa dess härjande konsekvenser. TV och radio är välkomna med flera program — och gärna då mera om sjukdomens sociala sidor för dem som drabbas av den.

Riksförbundets nya informationskrift

ger i snabba rubriker ögonblicksbilder ur dagens debatt om hälsokontroll, sjukvård och rehabilitering. Skriften handlar om hjärt- och lungsjukas problem, men ger därutöver en snabböversikt om handikappfrågor i största allmänhet. Sedan får egen nyfikenhet och ambition avgöra om läsaren vill gå vidare och fördjupa sig i frågorna med hjälp av annan litteratur.

Skriften vill väcka läsarens intresse, växla om hans tänkande från ett slentrianmässigt betraktelsesätt, då det gäller sociala frågor. Även om fattigvården bleknat bort i sin ursprungliga betydelse — vi har fått modernare rubriker för social välfärd — så får man inte stelna i attityden: allting-är-branu. Social trygghet, arbetsvård och arbete i normal samhällsgemenskap är alltjämt aktuella programpunkter för de grupper Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka företräder.

Effektiv hälsokontroll, tidig sjukdomsdiagnos och rehabilitering är förutsättningar för framtidens socialsverige.

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: **Einar Hiller**
Redaktör: **Sixten Hammarberg**
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Postgironr 95 00 11

Annonspriser: Småannonser:
Omslagets sista sida 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida 400:— 1/2-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

● SOCIALHJÄLP I STATISTISKT LJUS	6
HJÄRT- OCH LUNGSJUKA I BOSTADSKÖN	7
TILL HÄLSA SÅ LÄNGT DET GÅR	8
HEMLIVETS FÖRNYELSE	13
KÖPKRAFT I FÄNGENSKAP	16
ÖN SOM SVERIGE SÅLDE	18
BILDKRYSS	25

OMSLAGSBILD:

Utsikt över taken — Foto: Herrnied

Det finns alltjämt fattiga

fastslår *Sixten Kellertz* i tidningen *Ny Tid* i en betraktelse över välfärdssamhället och den hittills förda socialpolitiken:

Betydande framsteg kan konstateras. Men alltför stora brister finns alltjämt kvar. Utjämnningen av inkomster och förmögenheter är ännu mycket blygsam. På vissa avsnitt kan t. o. m. konstateras växande klyftor. Tryggheten är långt ifrån allmän och tillfredsställande. Det finns fattigdom i folkhemmet.

En undersökning Statistiska Centralbyrån nyligen publicerat avslöjar att det finns fog för förda resonemang. Undersökningen, som avser året 1959, visar att omkring 770.000 ej gifta personer deklarerar en årsinkomst under 6.000 kr och omkring 340.000 gifta par en inkomst som inte överstiger 10.000 kr om året.

En närmare analys av innehållet bakom siffrorna visar i korthet att anledningen till låg inkomst och minskad arbetsinsats i flesta fall är sjukdom. Här synes alltså rehabiliteringen ha ett fält att bearbeta för att öka de produktiva insatserna hos dessa utvecklingsgrupper inom landet.

De handikappades problem är besvärliga

konstaterar en annan göteborgstidning. Det är *Göteborgs-Tidningen* i detta fall som är inne på antydda tankegångar. Om problemen för dessa grupper är besvärliga — och det ska medges — så är de dock inte värre än att de flesta knutar med god vilja skulle kunna lösas:

Man gör väsentliga vinster i inte mindre än tre avseenden. Den handikappade får ett jobb, som inte har karaktär av allmosa, och kan "känna sig som människa", en nyttig människa som klarar

sig själv på sitt arbete. Samhället vinner arbetskraft som omsätts i produktionsresultat och slipper betala understöd. Det finns mycket att vinna men egentligen ingenting att förlora.

"Orolig oro"

I en debattruta i *Stockholms-Tidningen* gör bl. a. redaktör *Gösta A. Svensson* i ett debattinlägg under

PRESS | eko

rubriken "Den oroliga oron" några reflexioner om arbetskraftsreserven och då i synnerhet kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. På tal om

lämpliga lösningar säger redaktör *Svensson* bl. a.:

Det är mig fjärran att ge råd eller anvisningar hit eller dit, åt den ene eller den andre. Var och en må bli salig på sin fason.

Jag känner en mycket stark oro inför åtskilligt som sker i vårt tekniskt avancerade välfärdssamhälle. Efter högt föredöme vågar jag sammanfatta mitt resonemang i tre ord: Jag är rädd!

För vår del vill vi understryka att redaktör *Svensson* säkert har goda skäl för sin "oroliga oro", men "rädslan" och "oron" får inte bli någon permanent ridå, där man dröjer sig kvar i vissa attityder till kvinnor och annan arbetshindrad arbetskraft: dvs. deklARATIONERNA vid "Arosmässor och liknande evenemang" måste följas av handling på det praktiska planet för de efteråtta grupper det gäller.

"Nådig lunta" — i ny utstyrsel...

STATSVERKS PROPOSITION

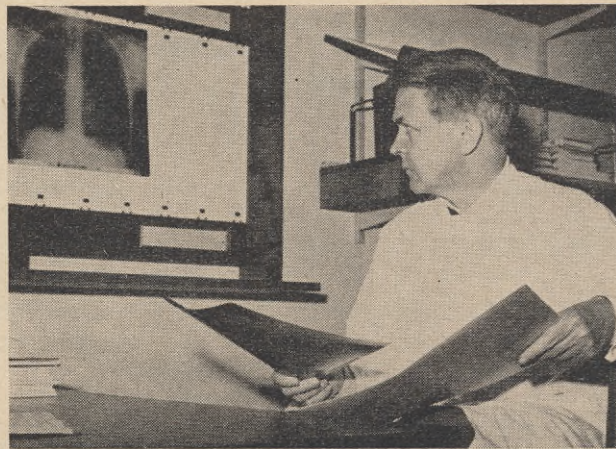
Statsverksproposition, populärt kallad "nådig lunta", budgetåret 1962/63 är uppmärksammas lektyr. Status vill med detta ge finansministern vägledning: Satsa mera på arbetsvård åt handikappade och vi får högre produktion — flera skattebetalare, återbäring på vårdkostnaderna.

Socialhjälp i statistiskt ljus

Hur lever de människor, som är i behov av socialhjälp, hurudana är deras levnadsvillkor, inkomster, hälsotillstånd, åldersfördelning osv.? Dessa frågor har Socialpolitiska kommittén sökt besvara med en stickprovsundersökning, som startade på våren 1959, i april, och vars resultat nu bearbetats statistiskt. Av lätt förståeliga skäl har undersökningen begränsats till ett mindre antal personer. Enligt planen skulle man begränsa sig till ca 5.000 fall. Som jämförelse kan nämnas att under år 1957 erhöll omkring 150.000 familjer socialhjälp. Vi förbigår här en mängd detaljer i samband med arbetet och går in på några fakta, som redovisas av själva undersökningsresultatet.

Resultatet av undersökningen — som på uppdrag av Socialpolitiska kommittén bearbetats och sammanställt av socialstyrelsen — kom slutgiltigt att omfatta 4.020 fall eller omkring 1/40 av samtliga socialhjälpfall i riket under 1959. Blanketterna från socialnämnderna representerade ett material fördelat på städer och landskommuner: 27 städer och 350 landskommuner. Vilka är då huvudsakorna till hjälpbehoven? Innan man ger sig närmare in på dessa frågor bör i korthet nämnas, att huvudparten av fallen eller nära 70 % utgjordes av ensamma män eller kvinnor och av dessa var något mindre

Tidig diagnos av sjukdom och snabba arbetsvårdsåtgärder förebygger uppkomst av långvarig socialhjälp.

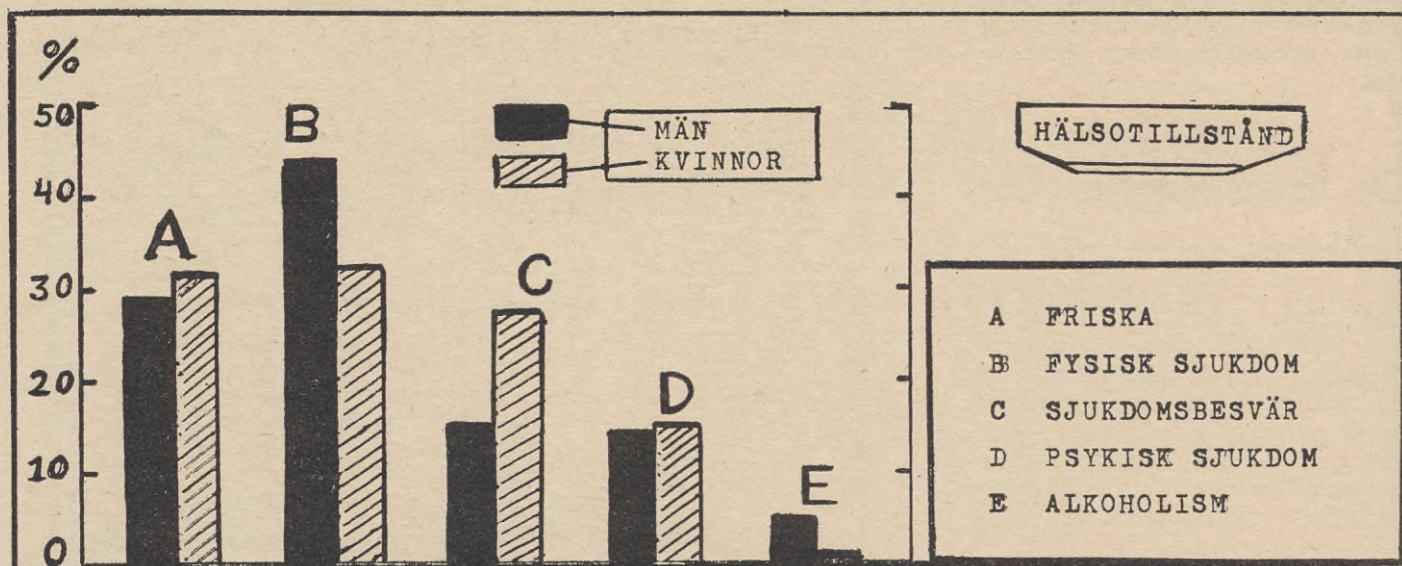
än en tredjedel frånskilda. Av samtliga huvudpersoner — dvs. de personer för vilka socialregisterakter upplagts — var nära 40 % i åldern 50—66 år. I denna åldersgrupp befann sig över hälften av de ensamma kvinnorna utan barn och männen bland de barnlösa makarna samt ca 40 % av de ensamma männen. I familjerna med barn låg tyngdpunkten däremot i de yngre åldrarna.

Det kan vara lämpligt att i denna tidsskrift särskilt beröra olika sjukdomsgrupper och deras ställning i det bearbetade materialet. En tabell visar att hjärt- och kärlsjukdomar — under rubriken "olika slag av sjukdomar bland klena och sjuka huvudpersoner" — utgjorde drygt 18 %, andningsorganens sjukdomar över 13 %. Som jämförelse kan nämnas att de psykiska sjukdomarna utgjorde 39 % bland de längre fallen. I vissa fall kan flera sjukdomar angivas för samma person, vilket bör observeras vid studium av tabellerna.

Om av dessa summariska axplock något kan utläsas om dessa människors allmänt sociala situation kan det vara skäl att också i korthet beröra deras sysselsättningsförhållanden, dvs. möjligheter att skaffa sig inkomster genom eget arbete. Omkring 22 % av samtliga huvudpersoner hade enligt uppgift vid undersökningstillfället — i april 1959 — "något avlönat arbete". I de flesta fallen torde det röra sig om korttidsarbete. Orsakerna till att vederbörande ej arbetat var bl. a. hög ålder, sjukdom, invaliditet samt vård om minderåriga barn. Det sistnämnda förhållandet synes ha utgjort hinder för förvärvsarbete åtminstone inom den närmaste framtiden.

Totalt för samtliga i undersökningen ingående fall var andelen ej aktuella på arbetsmarknaden något över 40 %.

Bostäderna har också tagits med i undersökningen, men av olika skäl är inte bostadsproblemet så allsidigt belyst. Omkring två tredjedelar av hjälptagarna bod-

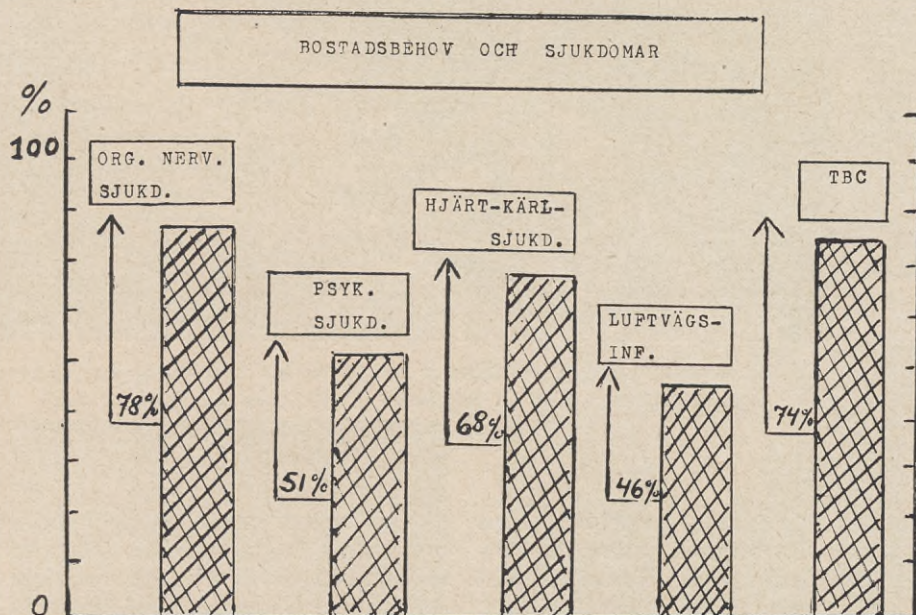

Diagrammet visar en jämförelse i hälsotillstånd mellan män och kvinnor i Socialpolitiska kommitténs undersökning. Pelarna B bekräftar de fysiska sjukdomarnas dominans — med övervikt för männen. Under C däremot "Sjukdomsbesvär" är den kvinnliga pelaren högre. Med "sjukdomsbesvär" avses mera diffusa symtom som klenhet, svaghet, värk etc., som inte kunnat diagnosticeras som någon bestämd sjukdom.

Hjärt- och lungsjuka i bostadskön

Socialmedicinska institutionen vid Göteborgs universitet och hälsovårdsnämnden i Göteborg har redovisat en serie undersökningsresultat, som visar att det ännu återstår mycket att göra för sjuka människor. Att vara sjuk betyder ofta att bo

dåligt. Så borde det faktiskt inte vara, men de tabeller utredarna systematiskt hopfogat talar sitt otvetydiga sifferspråk — människorna i tabellkvarnen har det inte lätt. I förtälet till den omfattande bostadsanalysen får vi bl. a. veta att häl-

Tabellen visar en jämförelse i procent räknat mellan olika sjukdomsgrupper. För samtliga gäller att de klassificerats i den första behovsgruppen, dvs. "starka skäl" för bostad respektive bostadsbyte föreligger. Siffrorna har jämnats ut till hela tal i procent — tiondelar har inte tagits med.

de i hyres- eller bostadsrättslägenheter, drygt 12 % i egen fastighet och ca 9 % "hyresfritt". Resterande omkring 15 % var inneboende i annan lägenhet, i härbärge eller på anstalt (ålderdomshem, kronikerhem etc.). Av bostadstabellerna framgår vidare att socialhjälpstagarna i stor utsträckning bor i smålägenheter. I en sammanställning om trångbodda familjer inom olika familjetyper framgår att drygt en femtedel av de undersökta fallen var trångbodda.

*

Den tidigare redovisade utredningen om socialhjälpssklientelet enbart i Stockholm visar att 75 % av socialhjälpfallen var "dokumenterat sjuka" (inklusive alkoholmissbruk). Detta stämmer ganska bra med riksundersökningen — dvs. Socialförsäkringskommitténs resultat. Även här har man kommit fram till att sjukdomsfrekvensen är hög (ca 70 % av samtliga fall) och de fysiska sjukdomstillståndet dominerade. Riksundersökningen visar även att nära 3/4 av de sjuka hjälpstagarna var långvariga hjälpfall.

sovårdsnämnden i Göteborg sedan 1956 försökt bedöma den medicinska angelägenhetsgraden då det gäller att erhålla bostad eller byta bostad, för sådana bostadssökande, som vid den kommunala bostadsförmedlingen styrkt sin ansökan med läkarintyg.

*

I en sammanfattande bostadsteknisk bedömning framgår att alltjämt — trots att man sökt hjälpa många sjuka i bostadskön — bor ca 380 bostadssökande i lägenheter, som av hälsovårdsnämndens tjänstemän bedömts såsom "mindre lämpliga eller hälsovådliga". Det kan nämnas att fortfarande bor 78,4 % av de hjärtsjuka och 77,8 % av de sjuka med luftvägsbesvär i sådana lägenheter. Men man bör även hålla i minnet att 376 bostadssökande, som vid tiden då bostadsansökan styrktes med läkarintyg, bodde i bostadstekniskt och bostadshygieniskt mindre lämpliga eller hälsovådliga bostäder, erhållit ny bostad. Trots allt kan man dock inte tala om en god "balans" för de berörda grupperna i gemen.

Forts. å sid. 22

Så här bor vi...

Vittnesmål ur en socialmedicinsk undersökning

Lägenheten fuktig och kall
— ingen centralvärme.

Inget varmvatten...
hämtar ute på gården.

Bor fyra trappor upp... astmasjuk.

Till hälsa så långt det går...

Med rimliga anspråk på vår egen medverkan och andra goda krafter, som ställt sig i sjukdomsbekämpandets tjänst, bör vi kunna leva ganska hyggligt. Även om mekanismen krånglar ibland. De tankarna infinner sig, då man läser en samling uppsatser av hälsoprofeter av alla kategorier — samlade i en tjock volym. Mastodontvolymen med titeln *Vägar till hälsa*, med över trettio medarbetare, utgiven av Folksamms hälsoråd till Seved Apelkvists sextioårsdag, är en stimulerande bok med många olika aspekter. Att presentera den måste därför bli en

En rörelsepaus under dagens längsta arbetspass ger nytt liv åt den mänskliga organismen, just då tröttheten börjar göra sig märkbar och arbetsförmågan sjunker.

ganska godtycklig uppgift. Man stannar för, stryker under, fortsätter och finner mera fakta: till sist återstår bara att konstatera faktum. Det går inte att skriva om den här boken på vanligt sätt, dvs. om man ska ge en uns av rättvisa åt alla sakkunskapens män och kvinnor på de 356 sidorna.

Om vad vi orkat med och borde orka med ifråga om sjukvården och dess resurser skriver *generaldirektör Rickard Sterner* i en sifferspäckad redogörelse. Sjukvården är en snabbt växande mångmiljardaffär — ekonomisk effektivitet, planmässighet och teknik måste till om vi vill slippa undan en än värre kostnad än den själva sjukdomsbekämpandet i dag kräver av oss. Den större belastningen är trycket på hela samhällsekonomin i form av sjukdom och invaliditet. Om människor avlider "för tidigt" förlorar vi insatt kapital för uppfostran och utbildning — den rent mänskliga förlusten kan vi aldrig mäta.

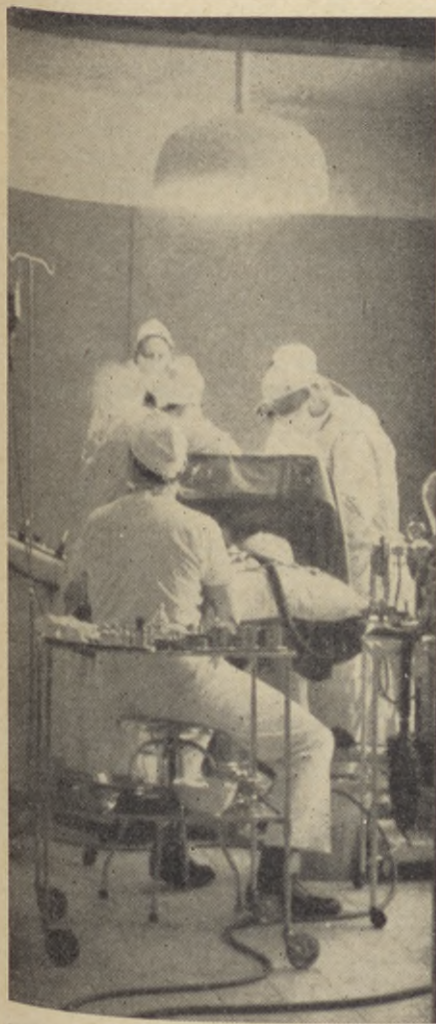
Först en kraftig middag med många kalorier — och sedan ett passivt stillasittande i timmar med t. ex. titt på TV-program kan slutligen leda till ohälsa.

All förnuftig strävan inom medicinen bör gå ut på att finna sjukdomarnas orsaker, skriver *professor Gunnar Björck*. Även på det biologiska området gäller att "människorna inte alltid blir friskare, när de får det bättre". I ett modernare samhälle förändras sjukdomsbilden: nya sjukdomar kännetecknar ett mera utvecklat samhälle. Sjukdom är ofta svaret på en miljöpåverkan: en bristande anpassning av den mänskliga organismens inre miljö till den yttre miljöns krav. Läkemedel och psykologisk metod måste

samordnas så att vi når fram till människan och hennes svårigheter. Det finns ett mycket enkelt recept: det heter "avstå!". Avstå från sötsaker och tandröten blir ett mindre problem. Avstå från överkonsumtion av mjölkfett och kalorier, och blodpropp i hjärtat skulle bli ovanligare. Avstå från cigaretter, och lungcancern skulle minska. Avstå från sprit, och alkoholism, skrump-lever, skilsmässor och ungdomskriminalitet skulle vara på retur osv. Den medicinska sakkunskapen "vill inte vara förmäten nog att hjälpa politikerna att uppgöra program" för att råda bot mot detta, framhåller professor Biörck. Den medicinska sakkunskapen inser att ett sådant program vore "politiskt omöjligt". Därför måste man ha både sötsaker, flera tandläkare, cigaretter, lungkirurger, alkohol och alkoholistanstalter osv. Men professor

Den sjukgymnastiska behandlingen har gett goda resultat, bland annat vid revbensoperationer, som tidigare gav upphov till svåra ryggradsdeformationer, sneda axlar och kroppsliga felställningar.

Mot tbc används nu i stor utsträckning revbensoperationer, ofta s.k. resektionsoperation. 1959 gjordes 1.200 sådana ingrepp.

Biörck ger inte upp: mera kunskaper om människan och hennes villkor och en känsla för vad som är möjligt för den vetenskapliga forskningen att infria på det praktiska planet är några av hans teser. Det vore oklokt av den som tror på värdet av program att underskatta nytan av en sakkunnig prognos, slutar professor Biörck.

Om vi sedan med dessa plock ur den högre medicinska teorin övergår till detaljisterna — de fackmän som redovisar för sina respektive områden — möter oss en mångfald som bara glimtvis kan redovisas. Docent Torsten Bruce ger en ut-

märkt sammanställning om utvecklingen inom lungsjukvården. Efter som den här boken i så hög grad ägnats åt rehabilitering, ska vi stanna för vad docent Bruce anför i det sammanhanget. Kirurgiska ingrepp består bl. a. i att ett tuberkulossjukt område — eventuellt hela lungan — avlägsnas genom operation, s. k. resektionsingrepp. Dessa lungoperationer har fått stor omfattning. År 1959 underkastades ungefär 1.200 patienter sådana större operationer i vårt land. Förr gav "stympande" ingrepp — då ett större eller mindre antal revben på den sjuka sidan avlägsnades för att få bröstkorgen att sjunka ihop — upphov till ryggradsdeformiteter, sneda axlar och missbildad kroppsställning. Här har

Forts. å sid. 22

Sociala notiser

Socialhjälpn minskade under 1960

Sammanlagt 302.000 personer fick socialhjälp under 1960. I jämförelse med närmast föregående år innebär detta en total minskning av såväl antalet hjälpfall som hjälpta personer med 8%. Man anser på sakkunnigt håll att det förbättrade arbetsmarknadsläget under 1960 är en bidragande orsak till nedgången.

Kraftig minskning i Stockholm — största antalet hjälptagare i Norrbotten

Bland städerna visar Stockholm en kraftig nedgång i antalet hjälpta personer — omkring 15% — och i redovisningen finner man bl. a. att nedgången är minst i städer med mellan 30.000 och 100.000 invånare. Frekvensen hjälpta personer är mycket varierande i skilda delar av riket. Det största relativa antalet hjälptagare finns i Norrbottens län med 6,7% av folkmängden — de lägsta siffrorna redovisar Hallands, Kristianstads, Kronobergs och Jönköpings län. Bland städerna har Bollnäs den största understödsfrekvensen med drygt 7%.

Hjälpens fördelning — kostnader

Hjälpfallen omfattade inalles 38% ensamstående kvinnor, 28% ensamma män samt 34% äkta makar. Andelen familjer med barn var 35%. Nedgången sedan föregående år har varit störst för ensamma män — 12% — samt för gifta par med barn 11%. Värdet av den socialhjälp som lämnats under 1960 uppgick totalt till 125 milj. kr — föregående år 136 milj. kr. Av dessa kostnader utbetalade socialnämnderna 83% till hjälp för uppehållet, 7% för vård på sjukvårdsanstalt samt 10% till "annan hjälp" — i den sista posten ingår inackordering, utrustning för inläggning på anstalt, resor, kostnader för yrkesutbildning, tandvård, läkarvård, begravningskostnader m. m.

Fickpengar till anstaltsvårdade

Genom lagändring (folkpensioneringslagen) äger pensionsberättigad, som vårdas på anstalt (eller ålderdomshem), rätt till minst 50 kr i månaden i fickpengar av sin folkpension. Det gäller alltså i fall då kommun — icke den vårdade själv — uppbur pensionen och svarar för vård och

försörjning under vistelse på anstalt. Om den pensionsberättigade på grund av sitt tillstånd ej kan begagna sig av kontanta medel, skall motsvarande belopp användas för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta.

Anslag till hjärt- och lungforskning

Styrelsen i Svenska nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar har beviljat 606.786 kr till forskning rörande hjärt- och kärlsjukdomar samt tuberkulos och lungsjukdomar jämte studier i utlandet.

Bland dem som erhållit anslag för hjärt- och kärlforskning märks docent Viking Olov Björk, Uppsala. Docent Carl-Axel Adamson och prov-läkare Arvid Myrgård tillhör den grupp av forskare som tilldelats medel för forskning rörande tuberkulos och lungsjukdomar.

Kallt...

PETE

...Å isbjörnen frös så han va
alldeles blå om tungan...

HEMLIVETS... Forts. fr. sid. 13

exempel. Och om vi nu ska försöka få fram en liten kontenta av alltsammans; vem ska vi lägga skulden på? Om vi nu ska lägga den på någon? Det lättaste är att fördöma ungdomarna med en gång, och anse dem utan ett spår av disciplin, för moral ska vi inte alls tala om i sammanhanget. Nu för tiden kan verkligen inte en mamma fråga sin tonårsdotter om hon har tänkt att förlova sig innan hon ger sig till en ung man, för då skulle mamma anses som mindre vetande. Och därför säger mamma ingenting, hon låter dottern gå ut i den stora världen själv utan vägledning och förmaningar.

*

Det tjänar ju ändå ingenting till, för dottern hör inte på det örat. Om föräldrarna tog i litet mer på skarpen så vore det nog bättre. För det första ska 15 års skolflickor och även pojkar inte vistas ute efter tio på kvällen, det är alldeles onödigt. Deras storm av protester är ingenting att lyssna på.

De behöver inte ha några portnycklar. Och för det andra får väl ändå mamma och pappa på något sätt ta reda på var ungdomen befinner sig på kvällstimmar då de säger sig gå på bio. Det är nog i stort sett, förtroende som felas, och det förtroendet får föräldrarna försöka vinna med alla medel.

Inga "föräldrafria" skivor på skolungdomens bjudningar. Är pappa och mamma i ett annat rum så finns viss garanti för att inga gränser överskridas på moralens vägar.

*

Propagandan "Bjud inte ungdom på sprit", ska vi försöka följa. Nej, det behövs inget lättvin heller, inte för 15-16-åringar. Låt oss vara ståndaktiga på den punkten. Låt oss försöka slå vakt om hemlivet så gott vi kan, i en värld där alla murar tycks vilja rasa även på det inre planet.

Vi kan inte anse oss skyldiga för allt som kan hända våra tonåringar, men vi kan ge dem minnet av en lycklig och glad ungdomstid, utan att de ska kastas handlöst in i en värld som de inte behöver veta något om, och ännu mindre själva göra bekantskap med.

Schacklösning

Lösning till schackproblemet: 1. 0-0-0!, K×a2. 2. Kc2, Ka3. 3. Ta1 matt. Eller 1-1, Ka4. 2. Td5, Ka3. 3. Ta5 matt.

Tongångar

I vår tid ska man inte yttra sig i dagsaktuella frågor, om man inte med välkrattat sifferunderlag kan stödja sina påståenden. Helst bör man ha en alldeles dagsfärsk sociologisk undersökning i bakfickan. Respekten för sakprosan är stor i vårt samhälle. Lyrik för själen — sakprosa (med dagsfärska siffror) för kroppen. Dvs. i de materiella sammanhangen duger inte lyriken. Socialpolitik är siffror och sociologi. Det här är inte "litteraturhistoria" sa en nationalekonom om en viss lärobok i ekonomi, en bok han fann vara en smula "Selma Lagerlöfs-betonad".

En talare, som inte var direkt laddad med siffror och fakta, blev en gång totalt underkänd av sina åhörare. De tyckte att svadan från talarstolen verkade "fattigsoppa" utan en enda spik — dvs. siffra — för deras statistiskt verklighetsbetonade själar. Men mannen i talarstolen saknade inte temperament. Med livliga armrörelser försökte han ge eftertryck åt det bristfälliga verklighetsunderlaget. Men sifferförstande åhörare bedömde svängningar med armar och överkropp kallsinnigt: "han griper sina påståenden ur luften", viskade en sifferkarl kvickt till en sifferkvinna. Så högt att det hördes i hela salen.

Det finns motsatta personer: folk som är för mycket sakkunniga — alldeles för "starka" för sin tid. En sådan man var ingenjör Hjalmar Cederström, arkitekt och skapare av det jättelika Södersjukhuset i Stockholm, en social reformator av internationellt format. När den s. k. Kjellmanskommittén för partiellt arbetsföra tillsattes av socialminister Gustav Möller var givetvis Cederström självskrivnen ledamot i kommittén. Han var de handikappades främste vapendragare i debatten på 40-talet. En socialpolitikens "40-talist" om man ska använda litterära talesätt. Cederström drev sina teser hårt i kommittén, men vann inte alltid det gehör för sina djärva förslag han hoppats på.

Naturligtvis låg Cederström åtskilliga hästlängder före det statliga kommittéarbetet. Ett tjockt betänkande på ca 300 sidor hade han i egen regi redan knäpat

ihop, innan de statliga utredningsmännen egentligen hunnit skriva ihop en enda rad färdig för publicering. Eftersom Cederström själv kallats i egenskap av kommittéledamot fick man i kommittén ofta känning av den dynamiska kraft med vilken han gick in för att hitta lösningar till de handikappades svärbemästrade problem.

Ett enskilt samtal med Hjalmar Cederström var en upplevelse, en åktur på en social berg- och dalbana med kurvor och diagram, "social forskning" och framstegsoptimism av hisnande djup och höjder. — Låt oss ta den naturliga enheten — socknen — sa Cederström. Först en *analys* om hurudana förhållandena är be-
träffande:

- a) jorden
- b) djuren
- c) byggnaderna
- d) människorna

I syfte att ge bästa tänkbara förhållanden för individerna, familjerna och hemmen, följer ur *analysen* en *syntes*, som svarar på följande frågor:

- a) Vad duger?
- b) Vad måste nedläggas?
- c) Vad behöver förbättras och rättas till?
- d) Vad måste nyskasas?

I den stilen gick samtalet. Lyssnaren satt oftast stum — helt ur stånd att göra egna kommentarer till denna nyskapande socialdynamik, som utmynnade i stora projekt, både på landet och i staden: social teknik på kartor och i belysande diagram.

Cederström ville skapa ett "socialväsendets forskningsorganisation" och inom den ramen skulle de handikappade sysselsättas. De partiellt arbetsförs standard skulle höjas genom att bereda arbete åt var och en efter var och ens förmåga. Alla skulle bli "fullkonsument" i stället för "underkonsument". Men allt detta krävde en radikal omläggning av hela vårt socialvårdssystem.

Denna i många stycken himlastormande sociallära vann främst publicistiska framgångar, men i stort sett var de statliga utredningsmännen skeptiska. Det var inte lätt för Cederström att få kommittén att skriva in reformerna i de betänkan- den, som sedermera blev grund för arbetsvårdens utbyggnad. När kommittéarbetet led mot sitt slut var det en bitter Cederström, som drog ett svart streck över sitt sista förslag till "eget" yttrande.

— Jag sysslar med "social forskning", kommittén inskränker sig till social lagstiftning, sammanfattade han och tog tillbaka sitt yttrande.

När vi sedan skulle bryta upp ville Cederström, som den godhjärtade och alltid generöse människa han var, bjuda på en bit mat. Vid bordet tog han upp sin socialplan på nytt. Understöd utan motsvarande arbetsprestation blev social konkurs. Var fanns fantasin och logiken i våra "sociallagar"? För att lätta upp stämningen drog vi en liten solskenshistoria om "det omöjliga socialvårdsfallet" — mannen som inte passade någonstans. Understödslinjen tycktes vara hans framtid — ända tills en påhittig socialvårdare kom på att han hade intresse för att "trolla". En uppsättning trolleriverktyg inköptes för socialpengarna — och efter den dagen var "socialfallet" en självförsörjande trolleriprofessor.

Det var en historia i Cederströms anda: — Vi gör "trollkonstnärer" av dom allihopa! utropade han, och sedan var han optimist igen. En sådan här raspig, gammal platta kan vara nyttig att dra fram ur arkivet ibland. Vi behöver fantasi och djärva tag i den sociala apparaten också i dag. Hjalmar Cederström betraktades som landets förste "socialingenjör" och i den egenskapen var han banbrytare även om hans planer bara bitvis accepterades.

Socialt rättsskydd för enskild utredes av JO

För att öka det administrativa rättsskyddet har JO föreslagit regeringen en lagstiftning om skyldighet i vissa fall för förvaltningsmyndigheter att lämna enskild part tillfälle att yttra sig före ärendes avgörande. Sådan skyldighet bör — enligt JO:s förslag — föreligga bl. a. ifråga om föreläggande eller förbud, indragning eller minskning av sociala förmåner, besvärsärenden, där den enskildes talan ogillats osv. JO understryker att de åtgärder, vilka förutsätts komma ifråga i dessa nya rättsregler, inte berör handläggningen av den stora mängden förvaltningsrättsliga ärenden. De är emellertid av särskild betydelse för den enskilde.

I STATUS

läser Ni om aktuella frågor för hjärt- och lungsjuka i 60-talets samhälle.

Lärd man gör visiter

Har man professorskunskaper i bröstfickan och en trampcykel att trampa kan man ge sig ut på besök i Europa med god behållning. Lärdomen ger en möjlighet att verkligen — i djupaste mening — njuta av upplevelserna — och trampcykeln hetsar inte. Man får tid att titta sig omkring. Litteraturprofessorn i Lund, Olle Holmberg, har professorskunskaperna och utöver bokfliten alltjämt en outtröttlig förmåga som landsvägstrampare. I rättvisans namn ska dock sägas, att han stundom överlåtit transporten av sin stoffhydda åt bilar också under sina strövtåg. Men trampandet på de "egna hjulen" är i alla fall en bra fysisk prestation av en professor. Vi får dessutom nöjet att njuta av hjulspåren i bokform, vilket gör prestationen åtkomlig för litterära finmakare, som vill följa med på den lärda cykelturen genom flera länder, där kulturtramparen bl. a. lär oss umgås med författare och klassiska miljöer.

Är man från Sverige och rör sig på klassisk mark, t. ex. i filosofen och skriftställaren Voltaires slott Ferney, slottet ligger på fransk mark fast nära Genève, kan en och annan besk sanning serveras på stående fot. Voltaire, som var 84 år när han dog 1778, tillhörde den typ av skribenter, som hade en synnerligen högt uppträdd förmåga att strö obehagliga sanningar omkring sig. Och naturligtvis frångicks inte vanan, då professor Olle Holmberg från Lund mötte honom i den gamla slottsparken: en liten sned mager gestalt, kokande av ilska framför den skräckslagne besökaren. — Ni har ett otäckt klimat — och Ni super också för mycket, sade Voltaire. — Vad har Ni här att göra? — Odödliga, svarade besökaren, jag ville se er snusdosa, ert skrivetui, stolen som ni suttit på, nattmössan som har skyddat ert gudomliga hu-

vud från kölden från Jurabergsen. — Ni är en dåre, svarade Voltaire. Läs mina skrifter! Dem känner Ni inte till, förmodar jag.

Av det sagda kan lätt förstås att man inte behöver ha tråkigt i professor Olle Holmbergs sällskap. Han besökte även Montpellier, där

Ett av de många slott Frankrike har — le chateau de Pierrefonds — från medeltiden.

det finns manuskript författade av den landsflyktiga svenska drottningen Christina. Hon levde länge i landsflykten, och då hon skrev sina aforismer var hon "en gammal kvinna, liten, fet, ful, stornäst, med dubbelhaka och långa skaggstrån, klädd så gott som i manskläder", berättar professor Holmberg.

Det av de starkaste inslagen i boken är ett besök på en fransk kyrkogård, där man av de avlidnas porträtt på gravstenarna eller kor-

sen kan se vilka som varit sköna och vilka som varit fula; också vilka som varit stolta eller välklädda. Klasskillnaden upphör inte efter döden — och var gör den det? Men det är väl som författaren Paul Valéry säger i en dikt: "människan med sin ånger, sin fruktan och sina tvivel är ingenting annat än ett fel i solens diamant."

Frankrike har sjutton universitet och många, många sköna slott, men professor Holmberg trampar vidare och rullar så småningom in över gränsen till Österrike. Där hittar han så småningom några mil öster om Salzburg Mondsee, numera badort, där det finns en kyrka, sammanbyggd med ett gammalt slott. Frida Uhl, August Strindbergs andra hustru, var född på denna plats. Några soliga veckor bodde Strindberg i Mondsee, fiskade forreller, badade i sjön och upplevde häftiga åskväder om vilka han berättade i ett vackert brev till hustrun. Villan, där han bodde finns kvar, är ganska stor och rymmer numera en modern "mjölk- och ostbar" med de utsöktaste läckerheter också för kulinariska finmakare.

S. H.

Olle Holmberg: Visit hos Voltaire, Bonniers. Pris 19:50.

TENTAMEN

En student, inte särskilt stark i sitt ämne, tillfrågades av professorn i juridik vad som menas med bedrägeri.

— Det skulle vara bedrägeri, om professorn underkänner min tentamen här.

— Vad menar Ni med det?

— Jo, om någon begagnar sig av annans okunnighet för att tillfoga honom skada, kallas detta bedrägeri.

Studenten slapp att bli "bedragen".

Vi pratar om...

Hemlivets förnyelse

Går hemlivet mot en förnyelse, eller är det helt enkelt tvärtom? Den frågan har vi all rätt att ställa oss i dessa tider när man blir mörkrädd varje gång man öppnar en dagstidning. För det finns väl inte en mamma som inte grips av oro vid rubriker som "Narkotialiga sprängd" "Tonåringar knarkade" osv.

Det handlar alltså om narkotiamissbruk bland skolungdom, bland bildad ungdom som är i den åldern att de skulle samlas till tékvällar och dans med sockerdricka och smörgåsar. Det är så oerhört att man nästan tror att det inte är sant. Hämningslösa personer, utan moralbegrepp, störtar med några små tabletter 15-åringar i fördärvet. Bara detta är aldeles nog för att vuxna människor ska rysa in i själen och bara har att hoppas på lagen, som i detta fall är den enda auktoritet som ska kunna bekämpa faran. Även om det blir på lång sikt.

Dessa s.k. "narkotiahajar", som gör sig förtjänster på skolungdom, vet nog hur de ska slingra sig utom syn och hörhåll för övremakten, och de kan konsten att gå under jorden.

Men det hela är på något sätt så miss-
tröstande, att det alls ska behöva hända.
Att inte tonåringar ska kunna glädjas åt
livet utan att försänkas i rus, att bedö-
vas och bli omtöcknade. 15, 16-åringar;
vad de måtte ha förändrats på bara ett
drygt årtionde. Hela romantiken över den
åldern är borta. Den lätta blå poesin över
en vinterdag, när man gick hand i hand
med en gymnast från skolan, vart har
den tagit vägen? Månskenspromenaden
på sommarön, svärmerit på bryggan med
dragspelstoner, när hela livet log och
sommaren var en enda underbar skär-
gårdsväls. Regnkvällen, när man läste
läxor tillsammans, och mamma bjöd på
te och härliga smörgåsar i lampskenet.
Den där ljusa längtan, kommer Bengt att
ringa och bjuda mig på bio? Det första
svärmerit, den första besvikelsen, då man
satt upprupen i soffhörnet och läste kär-
leksdikter. "I am getting very sentimen-
tal", den smäktande melodin från radion
och tryggheten hemma.

Först och främst tryggheten; mamma
som lagade mat i köket, hela den lugna
ombonade atmosfären. Den fanns för ba-
ra ett antal år sedan. Den finns säkert
nu också. Men behöver tonåringarna inte
sitt hem längre? Har de rent av en viss
spänning att känna sig virvlande runt i
det stora äventyret, förvandlat till kafé-
er, danshak och mystiska herrar som säl-
jer "knark".

Nej, så ska vi inte tro, så får vi helt
enkelt inte tro. Det är tidens fel att ung-
domen blir förvildad, men det kan också
vara hemmets fel, det kan vara föräld-
rarna, fast det låter hårt och pappa och
mamma säkert bara har menat så väl.

Men när man talar om hemlivet förr
och nu så märker man den milsvida skill-
naden. Den tid då man samlades för hög-
läsning runt fotogenlampan är oändligt
avlägsen.

Ska vi samlas hemma så ska vi sam-
las runt TV-n, denna nya möbel som näs-
tan ska anses obligatorisk i hemmet på
samma sätt som telefon och radio. TV-n
har också blivit ett bra diskussionsämne
med alla sina för och nackdelar. Är den
bra eller inte bra, och är den så outhä-
rlig som vi tror? Frågan är om inte en
jäktad människa står på hysterins gräns
när TV-n ska vara igång hela dagarna
och kvällarna med. Många får ont i hu-
vudet och ögonen av det starka ljuset,
särskilt den som inte har TV själv hem-
ma, men som går till goda vänner för att
se ett särskilt lockande program.

— Visst är du välkommen att se på
TV-pjäsen, säger bekanta så vänligt. Och
så långt är allt väl, för när det program-
met som man så gärna ville se är slut,
så vill man tacka och gå hem. Men då
bjuder värdfolket på te eller rödvin med
ostsmörgåsar, och det är något som man
gärna tackar ja till. Tyvärr måste man
då också tacka ja till det fortsatta pro-
grammet, och så är den kvällen förstörd.

TV har blivit ett riktigt irritationsmo-
ment i vårt välfärdssamhälle, fast vi vå-
gar kanske inte erkänna det. Och inte
kan hemlivet bli förnyat när familjen ska

samlas kring en apparat hela kvällen utan
att säga ett ord till varandra. Vad ska vi
alltså göra under de mörka vinterkvällar-
na, och hur ska vi få ungdomen att stan-
na hemma och trivas med det, åtminstone
några kvällar i veckan? Det gamla bruket
med sällskapsteater och tablåer, skulle
det inte kunna tas i bruk på nytt i
mer moderniserad form?

Ungdom tycker om att uppträda, och
de har säkert en eller annan talang som
de är stolta över att få briljera med. Det
kan vara jazzmusik, sång, diktläsning,
kanske trakterar de ett och annat instru-
ment, eller tycker om att imitera kända
filmstjärnor. Ungdomens idoldyrkan är
det inget fel på. Så varför inte uppmuntra
de dolda talangerna i hemets lugna vrå
någon lördagskväll. Bjud gärna några
gäster, grannar eller goda vänner. Och
låt TV-n för en gångs skull stå bort-
glömd.

Låt oss sedan samlas kring en liten
vickning i all enkelhet, den kommer sä-
kert att uppskattas? Och nog är ett så-
dant försök att få ungdomen att trivas
hemma värd all uppmuntran, inte sant.

Vi ska däremot inte låta beveka oss av
tjatet om att pappa och mamma ska vara
ute på kvällarna, medan söner och döt-
trar rumsterar om i våningen. Ty det är
just detta att lämna ungdomen vind för
våg som vi ska försöka undvika så myc-
ket som möjligt. Den har tyvärr i de
flesta fall redan fått för stor frihet, och
det började så oskyldigt med föräldra-
fritt. — Det är larvigt att pappa och
mamma ska sitta hemma när vi har
"skiva". Evas föräldrar är aldrig hemma.

Vad föräldrar än vill så inte vill de an-
ses larviga, och inte vill de stå i vägen
för sina ungdomar. Men åter till den
trivsamma lilla bjudningen som började
så bra med lättvinsbål! — Fast det borde
vara starkvin, mamma, för det har alltid
Olle" och små goda rätter och grammo-
fon spelande för fullt. Den bjudningen
blev inte så trivsam länge till. Den ur-
artade till en "röjarskiva". Pappas fina
barskåp länsades, och att bara hålla flic-
korna i handen var inte så spännande
längre.

Så revolutionerades så småningom
hemlivet på egen mark av de företag-
samma ungdomarna, utan att föräldrarna
ingrep märkbart. De hoppades naturligt-
vis på bot och bättring.

Men det var bara ett önsketänkande.
Vi kan inte heller säga att ungdomens
förvildade vanor beror på den uppfost-
ran de fått. Det har tyvärr visat sig att
bättre mans barn är bland de mest avan-
cerade. De föregår inte alls med gott

Forts. å sid. 10

Vinterbild, litografi av Reinhold Ljunggren

UTE och HEMMA

Vi har konstnärer som regelbundet eller så ofta det är dem möjligt far utomlands med målarskrin och ritstift. De vill uppleva miljöer, söka upp nya, intressanta motiv eller också återvända till ett land som de förälskat sig i och inmutat åt sig, därför att det harmonierar med deras konstnärstemperament, syn och uttrycksbehov.

Lars Norrman är vår flitigaste resenär, han hör till den kategori som vill uppleva så mycket som möjligt av vår värld: från Grönland till Japan och Hawaii sträcker sig hans färdvägar. "En realistisk konstnär har det inte lätt när han i dagens Sverige ska söka motiv", motiverar Lars Norrman sin strävan ut i världen. "Har han ett måleri där tyngdpunkten ligger i den påtagliga formen är det ytterst besvärligt för honom att finna nya och varierande former. Lika svårt är det med miljöerna, allting har ju blivit så standardiserat, det ena föremålet är det andra likt. Experimentlusten har därigenom avtrubbats, vilket man får ett påtagligt bevis för på de stora samlingsutställningarna, där de flesta motiv återkommer hos de olika konstnärerna. Det är därför inte att undra på att konstnärerna reser utomlands."

Kontraster till Norrman och hans medresenärer är det inte svårt att finna i vår

konsthistoria. Vi har t. ex. i ett tidigare sammanhang i denna tidning presenterat en konstnär vars hela konstnärsgärning speglar en enda stor kärlek och trofasthet till hembygden: Emil Johanson-Thor. Han återkom ständigt till det skånska bondelandskapet, han skildrade hängivet gårdarna på slätten, arbetets gång och

Björn Jonson "Vinterdag" litografi

NY GRAFIK

presenteras av

NILS-ERIC BJÖRSSON

årstidernas växlingar. Exempelen skulle kunna mångfaldigas.

Vi ska här illustrera temat "Ute och hemma" genom att presentera några nya konstverk av fina grafiker. En ny konst-säsong har börjat och det finns alla skäl för den konstintresserade att ta del av vad som händer inom den unga svenska grafiken. Svensk grafik av i dag står nämligen på ett mycket högt plan och samtidigt har den förmånen att den kan bli gemene mans egendom — då den är synnerligen prisbillig. Tre av dessa grafiska blad försäljs genom FIB:s Konstklubb, Reinhold Ljunggren genom Folkrorelsernas Konstfrämjande.

Sven Ljungberg är just nu ett högaktuellt namn inom grafiken. Han har nämligen kommit ut med en portfölj om fem träsnitt i färg; "Småland" heter portföljen signifikativt. Sven Ljungberg är smålänning och småländskt småstadsliv och småländsk allmoges har dominerat hans produktion. Den portfölj som föreligger ger en fin bild av hans spännvidd som hembygdsskildrare. I detta sammanhang kan det vara skäl att påminna om hans illustrationer till nyutgåvan av Ivar Lövhanssons "Statarnoveller"; de femtio

Christian Due "Lumptorget", etsning

Sven Ljungberg "Castiglione", trägravyr

trägravyrerna innebär kanske det förnämligaste bokillustrationsarbete som vi sett här i landet.

◇

Men Sven Ljungberg är inte evigt fixerad vid sin hembygd. Han finner också gärna motiv i sydländska miljöer. Hans trägravyr "Castiglione" är ett minne från staden Castiglione della Pescaia i närheten av Grosseto, där Reso för några år sedan började bygga sin stora semesterby Riva del Sole. Det är en stram och fin komposition som Sven Ljungberg har gjort av staden som stegvis strävar sig upp mot kastellet.

Christian Due har besökt Rembrandts stad, Amsterdam. Många turister söker sig gärna till de gamla kvarteren i denna stad. Även grafikern fångas av atmosfären här, av det milda, grå ljuset över kanaler och broar. Konstnären kan berättat att det är inte alltid så lätt att teckna i Amsterdam. Barnen är nyfikna, ofta respektlöst näsvisa och även äldre invånare visar en viss aversion mot konstnärer. Due fick ofta passa på att teckna mycket tidigt på morgonen, innan staden hade vaknat. "Lumptorget" är en liten värld bortom de brusande allfarstråken.

◇

Björn Jonsons hembygd är storstaden, men inte brusande storstadsgator och pampiga hus. Det är i stället utkanten, den gamla förstaden med sina skamfilade kåkar; en miljö som det inte finns mycket kvar av nu. Därför har Björn Jonsons litografier från detta område fått dokumentär betydelse. Men Björn Jonson kan också söka sig till naturen med utsökt resultat, liksom han kan lämna sitt Stockholm för ett tag och fara till London och Paris.

"Vinterdag" är mycket typisk för Björn Jonssons vinterskildring. Vid Hammarbyleden, sedd från gamla Skanstullsbron, ligger några småbåtar kring en gammal galeas. "Strandlinjen, issprickorna och trädens levande rörelser förenas till ett vackert linjespel. Båtkropparnas kraftiga svarta kontrasterar mot snö och dis, tecknade med Björn Jonsons otroliga raffinemang", har man sagt om bladet. Det finns ingen anledning att ta tillbaka något.

◇

Reinhold Ljunggren är småstadens skildrare framför alla andra. När han någon gång lämnar de små idylliska gatorna och husen med sina lutande plank och förtjusande trädgårdar är det för att uppsöka ett stycke näraliggande natur. Av alla våra nu verksamma grafiker är han väl den som trognast tjänar sin hembygd. Hans hjärta längtar inte ut i världen, det klappar helst av allt hemma i Trosa.

Saxofon och dragspel — ingen dammig fiol...

Byström

Köpkraft i fångenskap

Av KI-LO-WATT

Olika krafter drevo sitt spel ovanför, omkring och i vår bygemenskap. I skogen och omkring sjöar och vattendrag fanns mystiska väsen. Man fick se till att inte komma i konflikt med dessa väsen — de hade inflytande över vad som fanns i skogen och i vattnet. Gick man på fiske var det bäst att gå osedd, inte möta någon på vägen. Då fanns hopp att man gynnades med många och stora fiskar. Det fanns jaktbössor, som aldrig gav jägaren något villebråd; djuren trädfades inte av kulorna. Bössorna kunde vara perfekta, ge fullträffar på uppsatta måltavlor. Men någon jaktlycka i skogen gav de aldrig. Sådana saker kunde inte förklaras i vanliga matematiska termer.

Vi yngre menade att "allting kunde förklaras". De äldres tänkesätt bottnade i hedniska föreställningar. Nu var tiden genomlyst och klar. Skog och sjöar var råvaror: trä

som kunde exporteras, vattenkraft för industri och fabriker. Kom vi nedåt kusten såg vi vad skogsbyggens "mystik" betydde. "Krafterna" låg på det industriella planet — inte i fisketur, jaktbössor och skrock. De nya teserna drevs ganska långt. Vi försökte tillämpa modernare tänkesätt på allt vad vi kunde hitta på. En fiol var ett dammigt, förlegat instrument som gned och sved de äldres klagovisor. Saxofon och dragspel däremot var andra toner — spelverk som skrattade och rev i "hedendomens spindelväv". Det nya som letade sig fram till oss accepterades och hyllades. En vinter var det sjömansstrejk. En lättmatros, som var inskriven vid sjömanshuset i stan, men inte kunde få något jobb på fartyg, kom ända upp till våra trakter. Som nybliven skogsarbetare såg han med förakt på vår instängdhet; ett bykollektiv med inhägnade torp och hemman, enkla tankar och små perspektiv på tingen.

På kvällarna sökte vi upp sjömannen, tillfällighetsarbetaren i skogen, en man från universum på tillfälligt besök hos oss. Han representerade det gränslösa, en som annars med hjälp av "sextant" och andra invecklade instrument samt stjärnkartor styrde mäktiga fartyg över världshaven. Vi lyssnade på honom och kände djupt intigheten inför "sextanter" och andra för oss okända storheter. En ljuspunkt ur vår synvinkel var dock hans framställning om träets och exportens roll i de stora sammanhangen. Världen hungrade efter det vita innehållet bakom vår buttra barrskogs skrovliga bark. En vinter hade sjömannen bott hos en fattig änka i London. Hon försörjde sig genom att gå omkring på gator och öppna platser och plocka upp avbrända tändstickor — så dyrbart var träet i London! I andra stora världsstäder var det likadant. Träflisor och papper var dyrbarare än guld och juveler. Trä och papper kostade stora pengar — jakten på avbrända tändstickor och papperslappar var inkomstbringande i de stora världsstäderna.

Sjömannen återvände snart till kusten och världshaven, men en ny syn på de ekonomiska sammanhangen stannade kvar hos oss. Vi sutto ändå — trots isoleringen — vid rikedomens källflöden. Världens längtan efter våra produkter skulle

Byström

snart ge oss pengar till nya kostymer, saxofoner och trampcyklar — ja, kanske till och med egen bil med skinnklädd soffa, signalhorn och en kraftig motor som drog i svindlande fart och pustade ut blå, väldoftande bensinånga! Så resonerade vi, men nere vid kusten, där de högre makterna i systemet "köpa-sälja" reagerade, hissades plötsligt en stoppsignal. Världen hade ätit sig mätt på vårt trä, den låg nu bara och gäspade slött, ville inte ha mera träpinnar. Det blev tyst och lugnt i skogen. När yxhuggen tystnat sammanträdde arbetslöshetskommittén, skrev långa protokoll om läget, skickade utdrag ur protokollen till högre instans. Den högre instansen beviljade ett sorts understöd, som skulle fördelas bland arbetslösa efter vissa principer.

För oss, som stod i begrepp att kliva över tröskeln från målbrott och ungdom till vuxenvärlden med "egna arbetsinkomster", betydde de nya buden fullständigt sammanbrott. Kostymer, saxofoner, dragspel och trampcyklar, förvandlades till vad som i dagligt tal benämndes "matlappar". Det var värdepapper arbetslöshetskommittén utfärdade. Matanvisningarna innebar att man hos byns handlare fick handla saker, som var nödvändiga för livsuppehållet. Några kontanta medel

Vi skulle få pengar till kostymer, bilar, och mycket annat.

Teckningar: Sven Björnson

existerade inte längre. Köpkraften var infångad i handlarnas stora pärm, som innehöll matlappar till fixerade belopp. I pärmen var vi prydligt bokförda i egenskap av arbetslösa. Alla våra önskemål och drömmar blev till pressade växter i handlarnas pärm — de skulle aldrig slå ut i blom utan krympas ihop till små, små elementära behov. Arbetslöshetsunderstöd fick inte slösas bort.

Illasinnade personer påstod att vår byhandlare, som hade ett stort sortiment av olika slags varor, "fröjdade sig åt arbetslösheten". Han hade nu fått all makt över byns köpkraft och behov. Säkert drömde han om att avskaffa pengarna — för all framtid — och via sin matlappspärm styra våra behov och önskemål med hjälp av direktiv från arbetslöshets-

Forts. å sid. 23

Man fick lov att handla "nödvändiga" varor hos handlarn...

När man åker i en liten dansk fiskekutter längs den klippiga kusten av St. Barthélemy — en av de nordligaste av de västindiska Små Antillerna — tycker man sig nästan passera en typisk nordisk skärgårdsö med knotiga martallar på branterna och gulbränt gräs i eftersommar-torkan. Till och med stengårdsgårdar ringlar sig över sluttningarna.

Det enda som påtagligt hindrar en från att drömma sig tillbaka till den nordiska sommaren är palmerna inne vid vikarnas sandstränder, de långstjärtade tropikfåg-larna som flyger över båten och pelika-nerna som då och då slår ner på vattnet efter småfisk. Går man i land och tittar närmare efter, så finner man också att de små träden på branterna ser helt främ-mande ut — och att gårdsgårdarna inte är byggda av gråsten utan av stora stycken av korall.

*

Men ändå känner man sig nästan hemma på St. Barthélemy, där så mycket på-minner om de nära hundra år som ön tillhörde Sverige. När man kommer från öar där större delen av befolkningen lever i eländiga ruckel — även där de inte har sämre utkomstmöjligheter än invå-narna på St. Barth, som öns namn för-kortas — formligen njuter man av att se de små prydliga, rena och välmående hu-sen, som ligger spridda över landsbyg-dens 24 kvadratkilometer. Och framför allt känner man sig nästan ofattbart fri.

Ingen tull eller passkontroll förekommer på flygfältet, där små enmotoriga sportplan går och kommer med post och frakt och passagerare. Hela ön är fri-hamn, så några tullare har över huvud taget inte där att göra, och vill man få satt in ett bevis på sitt besök i passet, måste man själv gå och "stämpla" på det franska gendarmeriet i huvudstaden Gus-tavia, som är uppkallad efter den svenske kungen Gustav III.

Det är en otroligt idyllisk liten stad. Elektriskt ljus finns inte, så efter mörk-rets inbrott måste man gå omkring med ficklampa på gatorna. Tjuveri är ett okänt begrepp — vilket är fullkomligt häpnads-väckande för att vara i Västindien. Jag fick ett helt stort hus att bo i — med ty-piskt svensk "snickarglädje" längs en bred, öppen veranda som sträckte sig runt hela byggnaden.

*

Det var ett av de högrestandshus, som finns kvar från den svenska tiden, och som invånarna i Gustavia är mycket noga med att bevara och restaurera i ursprung-lig stil. Men några *nycklar* till huset var det inte *tal* om. Det var absolut ingen risk att någon skulle komma på en så be-fängd idé som att stjäla...

KULTUR — HISTORIA

Från fortet Gustav III har man vacker utsikt över St. Barthélemys lilla huvudstad Gustavia.

Det gamla svenska fängelset högt uppe på en sluttning är betecknande nog inte heller fängelse längre. Det används till skola. Dit upp gick vi en dag en hel de-putation, som utom mig bestod av öns gemytliga och f. ö. ende "garde champêtre" eller lantpolis — gemenligen kallad "La Loi" eller "Lagen" eftersom det står så på en bricka på hans uniform — samt

KLOCKA FOR SOPHIA MAGDALINAE KYRKA I GUSTAVIA AF FORSAM-LINGEN PACKOSTAD (År 1799 blev denna klocka för Sophia Magdalena kyrka av församlingen påkostad).

*

Där uppifrån sluttningen har man ock-så en fantastisk utsikt över hela Gustavia, vars bebyggelse grupperar sig kring den

ST. BARTHÉLEMY — ön som Sverige sålde...

Den lilla västindiska ön St. Barthélemy, som 1784—1878 tillhörde Sverige, har märkligt nog övervägande vit befolkning. Någon tull eller passkontroll förekommer inte. Ända sedan den svenska tiden är hela den numera franska ön en frihamn — och den största in-komstkällan är smuggling...

AV BENGT SJÖGREN

FOTO: Författaren

skepparen på den där danska fiskebåten, en fransk oceanograf som heter *Jean Mo-ric*. Nu var det inte just skolan vi skulle inspektera. Men intill den står ett gammalt klocktorn med en klocka från svensktiden. På klockan sades det stå märkvärdiga ord som ingen kunde tyda.

Tornet var visserligen för trångt och stegen för brant och klen för en tungt vä-gande nordbo. Men i mitt ställe klev la-gens vänlige hantlangare upp och skrev av inskriptionen — som enligt hans bok-stavering lyder: AR 1799 BLEF DINNA

naturliga hamnen — "le carénage" eller "kölhålningsplatsen" — som nu håller på att muddras upp och fördjupas. Här har man dock inte gjort några fynd av egent-liga svenskminnen. Avslagna piphuvuden var det enda man hittat — bortsett från oräkneliga snäck- och musselskal. Jag fick som minne med mig ett ovanligt vac-kert dekorerat piphuvud med rokokofi-gurer och holländsk inskription.

Meningen är att hamnen i framtiden skall kunna ta emot större fartyg. Det gäller att utnyttja de möjligheter en fri-

hamn har — och att utnyttja dem bättre än hittills, vilket inte vill säga alltför litet. Det lilla Gustavia, som inte har mycket mer än 400 invånare, formligen överflödar av stora handelshus med lagerhyllorna fulla av allting från whisky, gin och konjak över cigaretter till klockor och kameror. Praktiskt taget allt mellan himmel och jord finns att köpa — och särskilt sådant som det är höga tullar på i andra delar av världen.

Här är minutpriset på en hela skotsk whisky två dollar, amerikanska cigaretter kostar inte mycket mer än en dollar limpän. Men dessa enorma varulager är inte heller mer än delvis avsedda för ortsbefolkningen.

*

Öns viktigaste näringskälla är sedan gammalt smuggling. Det berättades t. ex. att en av Gustavias mera framstående män nyligen blev dömd för whiskysmuggling till ett par miljoner francs böter ända nere i Venezuela — men att det inte imponerade nämnvärt på honom, så mycket som han tjänade på sina smuggelskutor.

Särskilt under kriget grundlades stora förmögenheter på St. Barth. Då var de större franska öarna Guadeloupe och Martinique tämligen isolerade från det övriga Västindien, eftersom de lydde under den tyskkontrollerade Vichyregimen. Då de själva inte producerar stort mer än jordbruksprodukter som socker, rom, bananer och kryddor, började de snart lida brist på många olika varor.

Det läget var St. Barthborna inte sena att dra fördel av. De seglade västerut till de amerikanska Virgin Islands — det gamla Danska Västindien som också har frihamnar — och köpte på sig stora lager av tyger, bildäck och annat, som de sedan med flera hundra procents vinst smugglade vidare till sina behövande landsmän på Guadeloupe och Martinique. I den mån de nu räknar dem som landsmän...

*

De räknar sig visserligen inte som svenskar. Nej: de vita St. Barthborna räknar sig som fransmän, men märk väl som de enda riktiga fransmännen i Västindien. Franska Antillerna upphörde visserligen mot 40-talets slut att vara kolonier. Numera är de officiellt inkorporerade som departement i moderlandet Frankrike.

Men på de där andra öarna bor det nästan enbart negrer, och dem kan man inte räkna som fransmän — tycker den övervägande vita befolkningen på St. Barth och grämer sig över att deras ö i administrativt hänseende är underställd det svarta Guadeloupe.

Delvis kan man förstås se denna reaktion som ett utslag av lokalpatriotism.

En vaktkur från svensktiden — för tillfället bemannad med en fredlig fransk oceanograf.

Guadeloupe ligger långt bortom flera brittiska och holländska öar, som St. Barthborna har mer att göra med. Men det är fullt tydligt, att ras och nationalitetsproblemet spelar in — inte minst som de svarta just på St. Barth inte talar franska som de vita utan engelska.

Om de vita i stor utsträckning isolerar sig från de färgade — det duger t. ex. inte att en vit flicka låter sig bjudas upp till dans av en neger — beror detta emellertid inte som i andra kolonier eller f. d. kolonier på att en vit överklass står gement emot en svart arbetarklass.

*

Av St. Barths 2.300 invånare är hela 9/10 vita — och nästan alla är s. k. "petits blancs" eller "små vita", som livnär sig på torftigt, primitivt jordbruk, uppfödning av dålig boskap eller hantverk som hattmakeri ute på landsbygden, där man ytterligt sällan ser till någon svarting. De

Särskilt svenskt ser huset inte ut. Det är byggt för tropikerna. Men där inne är atmosfären renodlat oscarisk med kungaporträtt och svenska kopparstick.

få negrerna och mulatterna — omkring 250 personer — bor i Gustavia.

St. Barth är dock inte den enda västindiska ö, som har nästan rent vit befolkning. På det holländska Saba, en för länge sedan sloknad vulkan som man ser vid horisonten från kullarna kring Gustavia, bor nästan enbart engelsktalande vita. Anledningen är att bägge dessa öar var alldeles för ofruktbara för att det skulle löna sig att anlägga stora plantager och köpa slavar från Afrika. Framför allt är de för torra. Det enda färskvatten som finns är regnvatten som samlas i cisterner, dit befolkningen ofta måste gå kilometer med sina krukor och vattenkannor.

Dessa små öar blev därför inte koloniserade av rikt folk utan av samma kategorier som andra *invandringskolonier*. Och fattiga är än idag de flesta invånare på St. Barth — även om några av staden Gustavias goda borgare tjänat sig okristligt rika på smuggeltrafiken.

*

Det var 1648 som fransmännen lade beslag på St. Barth. Kolumbus hade visserligen upptäckt ön redan 1493 under sin andra resa till Västindien. Men han seglade bara förbi och ankrade i stället vid nästa ö — St. Martin — som likt Saba sticker upp över St. Barths horisont. Spanjorerna brydde sig aldrig heller om de här småöarna. Det blev i stället på 1600-talet bönder från Nordfrankrike — från Normandie — som slog sig ner på St. Barth, där man alltså övervägande ser blonda typer med nordiskt påbrå ända från vikingatiden och Gånge-Rolfs dagar.

På Gustav III:s tid och närmare bestämt 1784 överlämnades sedan ön till Sverige mot att Frankrike fick rätt att anlägga en depå i Göteborg. Någon egentlig kolonisation var det inte fråga om. Sverige ville helt enkelt skaffa sig en frihamn i Västindien för att utnyttja det inte minst där förvirrade politiska läget till att driva lönande handel.

Omedelbart började också befolkningen att öka — men inte genom invandring från Sverige. Därifrån tycks enbart — eller nästan enbart — ämbetsmän och militärer ha farit till St. Barth, alltså personer som sändes dit å tjänstens vägnar. Däremot vandrade massor av människor in från de närliggande engelsktalande men holländska öarna Saba och St. Eustatius, lockade av de extra stora privilegier som svenska regeringen erbjudit dem som ville driva köpenskap i den nya frihamnen.

På det viset steg befolkningen på ett år — 1785 — från 739 till 950 invånare, och redan 15 år senare var den uppe i 6.000, varav hela 5.000 bodde i Gustavia. De flesta av dessa stadsbor var svarta slavar eller fria svarta som de inflyttade han-

Forts. å sid. 24

Det var något egendomligt med den här kvinnan, stadskvinnfolket som byborna sa, eller Damen, rätt och slätt Damen, som de också kallade henne — bara detta med att hon skulle hit till landet, hit till byn, för att andas luft! Nej, det var inte som det skulle med henne. Det var förresten inte bara det där med luften — hon sa så många andra saker som förbryllade dem, gjorde dem misstänksamma. Som det där med det stora, underliga djuret som hon påstod tassade från bergkullen och ner emot den gamla bagarstugan som hon hyrde av nämndeman för några höstveckor — ett djur som såg ut som en rund lada, med femsex ben, och med horn!

— Det kanske var ett moln... som di blåser ikring? trodde Erik Asp försiktigtvis en dag, och nu stod han här rent av och språkade med stadsfruntimret, ja, och han verkade då inte ha något emot det, menade byborna; han var ju också ungarl fast han var uppemot femti, framhöll de för varandra, ja, säkert behövde han någon som tog hand om både sej och hushållet... och från den där dagen var det som om Damen tydde sej mer och mer till Asp.

*

Men i byn fanns också en annan ungarl, nämligen Alfred Ling, som hade sitt torpställe alldeles i närheten av Asps.

En dag gick Ling fram till henne där hon stod och petade i en skräphög efter ovanliga blommor, ja, han vågade sej, också han, fram till den fina, stadsdoftande Damen som var klädd som ingen annan som någon gång skådats här i byn: det bara lyste av färger kring henne!

— Det kan gott va att ho ha rätt, i det dära med djure... att han var en storan älg, mener jag, sa han inställsamt, och nu slog till och med Damen upp sina ögonfransar och såg på honom med blå, vackra ögon. Jag jager förrexten... själv älg! fortsatte han och gjorde sej ännu mera till inför henne.

Men då kom plötsligt den lille Asp fram bakom en vägg, han stod där en stund och tuggade som vanligt, alldeles som om han kom här och åt, och nu var han högröd i sitt runda ansikte. Han bara stammade först. Men så sa han:

— Vicken jager nu inte älg då?

— Jo, erkände Ling lite skamsat och han visste inte riktigt till sej där han trampade upp och ner, lång och gänglig och mer snipig i synen än på länge.

*

Och från den dagen blev det lite komplicerat i byn som nämndeman uttryckte sej, tankearbetets man som han nu var...

Hon kallades "Damen".

DAMEN OCH JÄGARNA

● *Novell*

av

SVEN O. BERGKVIST

Tecknare:

● Gunnar Persson

och nog förstod nu också de andra att det var någonting särskilt i görningen: det var som om de två, Asp och Ling, gick där och lurpassade på varann, och på damen... som liksom levde upp nu, frisknade till, ja, blev riktigt glad och skämtsam. Åter vandrade hon omkring i en ny kappa, en helröd.

— Bara det inte blir kärlekstragedie på kuppen, sa nämndeman vist, bullrande ut

i skratt så att han nästan blev dubbelt så tjock som han var.

De andra skrattade också, till att börja med, ja, till och med rivalerna själva. Som förresten, tycktes det, mer och mer började dra sej undan Damen.

— En förstår ju inte va hon språk! sa Asp en dag till Ling.

— Nää, erkände den senare. Det är då så sant som det är sagt.

Och så viskade de en stund med varandra, de två, och därpå sa Asp:

— Klappat och klart då?

— Ja, sa Ling. För det ska väl inte vara nån rissiko just nu?

— Nä, ingen snö och...

*

Det var nu som det hände — och ingen skrattade längre åt nämndemans farhågor. Det var en söndagsmorgon det började. Det hade snöat under natten och det hände sej plötsligt att Damen, med snö i sitt lockiga hår, kom inspringande hos närmsta grannen och sa:

— Asp har tagit livet av Ling!

Hon sprang vidare och snart var ryktet ute i hela byn: triangeldrama, kärlekstragedi!

— Va? sa nämndeman storögt och bara stirrade på Damen.

— Han har skjute honom med gevär! sa Damen.

*

Det var för nämndeman som nu Damen berättade närmare om det hela. Det begynnade med att hon tyckte att det var långtråkigt, som hon sa, på lördagskvällen. Därför gick hon ut och gick en sväng... och hur det nu kom sej, och utan att hon riktigt visste om det, så kom hon att passera Asps stuga. Han tittade ut genom fönstret och hon stannade till, utifall han nu ville säga något, det verkade nämligen så på honom... men han kom aldrig ut och då gick hon vidare.

— För jag är väl inte vem som helst sa hon.

— Nej, sa nämndeman. Fortsätt! För Guds skull!

— Ja, jag gick... och utan att jag tänkte på det så kom jag fram till Lings kåk. Och Ling stod i fönstret och... men han kom inte ut han heller. Och jag hade ju inget otalt med någon av dem, egentligen. Så jag tog en annan väg tillbaka och...

— Och? sa nämndeman. Och?

— Ja, jag gick och la mej. Men jag kunde inte somna och...

Nu bröt Damen samman. Hon slog händerna för ögonen och tjöt. Och mellan

attackerna berättade hon nu hur allt hade gått till, eller rättare varför det hade skett: Alm, den stackarn, hade förstas trott att hon givit sej i väg till Ling... och känslig som han var så kunde han väl inte bära det! Båda hade ju varit ute efter henne, försökt träffa henne på alla vis och... och så trodde väl Asp att jag valde Ling. Men det var inte alls så och...

— Jag är oskyldig! ropade Damen.

— Ja ja ja, sa nämndeman. Men när sköt han... och vartnånstans!

— I skogen! Jag såg blodspåren och... men den andre stack sin kos!

Nämndeman snubblade sej fram till telefonen.

— Länsman, sa han. Länsman! Fort!

— Oj oj oj, stönade Damen. Vad jag är olycklig!

När länsman kom, med andan i halsen och klädd i mössa med gnistrande märke i, och i uniform som han inte hunnit knäppa ordentligt i hastigheten, fick Damen berättas vidare, i all hast, i ett kort förhör.

— Jag steg upp tidigt, snyftade Damen. Jag kände på mej att...

— Ja ja, sa länsman myndigt och grep efter pennan, samtidigt som han gick med långa, drivande stövelsteg över golvet; det ena skaftet var långt, det andra kort, han hade tagit fel, men han hade heller ingen hustru som skötte om saker och ting, nej, inte ens en hushållerska — han behövde antingen det ena eller det andra, menade förresten Sockenborna. Till saken! sa han.

— Ja, till saken! sa nämndeman.

— Jag kände på mej... att nånting hänt! sa Damen, mer och mer förtvivad över vad hon nu hade ställt till. Jag tog en promenad... och kom förbi deras stugor. Men jag såg ingen. Och då gick jag upp genom skogen och...

— Där såg ni dem? undrade länsman.

— Nej, sa Damen. Först hörde jag skottet. Och det var då jag förstod!

— Oj oj, klagade länsman. Skynda er, skynda er!

— Jag sprang och... snart såg jag blodspåren!

— En förstår ju inte va hon språk! sa Asp en dag till Ling.

— Nää, erkände den senare. Det är då så sant som det är sagt.

— Människa, sa länsman. Varför hyrde jag ut åt er?

— Säg ni han nu? sa länsman.

— Ja, blodspåren! Och Asp som försvann...

— Asp ja! sa nämndeman. Men den döde då, Ling?

— Nä... nää!

— Ni ska säga hela sanningen och intet förtiga! kommenderade länsman.

— Det var förstås två ryggtavlor, tyckte jag först, sa Damen. Men jag var ju så uppskakad och...

— Två ryggtavlor? sa nämndeman. Men en var ju död, för hundra gubbar!

Nu visste Damen varken ut eller in. Hon bara snyftade och ojade sej.

— Kom! sa länsman.

Det var nu den stora skallgången började, ja, hela byn var plötsligt på benen, unga och gamla och barn: alla ville vara den som infångade mördaren Erik Asp.

— Stackars... jag kände hans mor, sa någon. Nu får han väl livstids.

— Jag såg Ling i går, sa någon. Jag högg i skogen med far hans.

Skallgången gick vidare: Damen pekade än hit, än dit, men äntligen kom de på rätt spår... och så småningom upptäckte de blodspåren.

— Hya, sa någon.

— Att han kunde...

— Framåt! kommenderade länsman.

— Det var ena konstiga spår, tyckte nämndeman. Det är som om han släpat honom... eller flera stycken. Men, sa han plötsligt. Det är ju för huggan... dubbla spår.

— Han måste ha haft hjälp att skaffa unnan, va? sa någon.

Nämndeman tog sej nu åt pannan och sa:

— Om inte... Om inte... ha!

— Framåt! sa länsman och sparkade i snön så att det rykte.

Blodspåren snirklade sej än hit, än dit.

Forts. å nästa sida

den sjukgymnastiska behandlingen nu fått ett starkt uppsving. Även om det blir nödvändigt att göra ett mycket stort ingrepp — avlägsna en hel lunga och samtliga revben på ena sidan — kan ett gott samarbete mellan läkaren, patienten och sjukgymnasten åstadkomma att hållningen förblir korrekt och ryggradskrökning behöver inte uppstå. För lungpatienten gäller alltså, säger docent Bruce, att han en avsevärd tid framåt måste "skruva ned arbetstakten och tillämpa en dämpad livsrytm". På en välrustad lungklinik ska också den sjukes sociala situation utredas samtidigt med att den rent medicinska behandlingen sätts in. Lungornas funktionsduglighet efter genomförd behandling är avgörande för hur man ska länka in patienten på lämpliga banor: hans arbetsförmåga och hur den ska utnyttjas måste avvägas med hänsyn till återfallsrisk och andra sociala omständigheter.

◇

Framtidens hälso- och sjukvård måste mera än hittills inriktas på att reparera människorna; neutralisera

verkningarna av sjukdomar och skador av olika slag. En sådan här mäktig manifestation av möjligheter, som nu öppnats genom de medicinska framstegen och de anordningar för rehabilitering och arbetsvård, som prövats, borde, — tycker man — ge garantier för en mycket hög standard på vår "botande" sektor i samhället. Tyvärr dröjer det nog ganska länge innan vi på samordningens och det praktiska vardagslivets plan får hälsans kuggar att rulla gnisselfritt i ett enhetligt system. Att så många medicinska fackmän redovisat sin förståelse för att deras patienter också ska fungera socialt — som verkamma och arbetsföra människor — är en glädjande tendens i en diger samling uppsatser vi fått del av genom denna bok. Måtte rehabiliteringen växa ur utredningskostymen — låt oss få detta mångtydiga begrepp som en fullvuxen realitet ganska snart accepterat i vårt dagliga liv. Det går tydligen att komma ganska långt på hälsans vägar — om man hjälps åt med ekonomiska resurser, program, prognoser — och praktik framförallt.

Vägar till hälsa (hälsovård och rehabilitering i dagens samhälle), Rabén & Sjögren. Pris häft. 25 kr.

Dessa stickprov ur det rikhaltiga siffermaterialet kan lämpligen kompletteras med en närmare analys av en tabell, som ger en närmare förklaring av den metodik utredningsmännen använder. Då det gäller de sjukas bostadsbehov har man försökt gradera detta efter angelägenhetsgrader baserade på läkarintyg. Följande klassificering är grundläggande:

1. Starka skäl
2. Medelstarka skäl
3. Svaga skäl

Ett studium av en sådan sammanställning för 1.115 göteborgare i bostadskön, vilka vid bostadsförmedlingen åberopat läkarintyg år 1958, visar oss en intressant jämförelse av sjukdomsgrupper. "Starka skäl" för erhållande av bostad kunde redovisas för grupperna tbc med 74 % och hjärt- och kärlsjuka med 68,2 %. Vår här utarbetade tabell i grafisk framställning ger ytterligare jämförelse med flera sjukdomsgrupper.

*

I de fall man haft bostad att erbjuda har den sökande av olika skäl ej kunnat acceptera — man har t. ex. ansett att den erbjudna bostadens hyra skulle ta alltför stor del av inkomsten. Resultatet av den systematiska genomgången i Göteborgs stad ger vid handen att de sjuka i det föreliggande materialet i alla avseenden bodde sämre än genomsnittsgöteborgaren och till och med sämre än vissa andra handikappgrupper i samhället. Läkarnas intyg för sjuka i bostadskön synes också vara en nödvändighet så länge det är brist på bostäder.

Medicinalstyrelsen vill starta hälsokontroll i Värmland

Om medicinalstyrelsen får bifall till sitt förslag till regeringen kommer ca 100.000 personer i Värmland att undergå hälsokontroll. År 1948 uppställdes som framtidsmål att hälsokontrollera hela landets befolkning och förslaget om att börja med Värmland som försöksdistrikt är en etapp i den ursprungliga planen. I undersökningen — som förutsättes få frivillig karaktär — läggs tyngdpunkten på den kemiska blodanalysen, kombinerad med skärmbildsundersökning samt urinprov och kontroll av bl. a. blodtrycket. Man ämnar också använda sig av frågeformulär. Resultaten av undersökningarna skall sedan statistiskt hålkortsbearbetas och hela materialet blir till sist främst av stort intresse för fortsatt hälsokontroll och sjukvårdsplaneringen.

Helt plötsligt hördes röster bakom ett buskage.

— Nu har vi han! sa någon.

— Men han prater... då är två? sa en annan.

*

Det var nu som en av småpojken såg älgen som låg under grenar och granris: nosen tittade fram och ett par av hornen stack upp.

— Titta! sa pojken.

Nu blev det tyst. Det var tyst länge. En och annan vred på sej lite skamset. Ett par ställde sej på sidan som om de ville ha sagt att de egentligen aldrig hade varit med i den här skallgången. Någon tog sej för att fnittra.

— Va är det här för påhitt? sa länsman.

— Det var en baddare, sa länsman och gick fram och tittade närmare på älgen.

— Kom fram, era uslingar! ropade länsman.

Det blev så att — ja, att Ling kom först.

Då damp Damen.

— Det var inte han, det var inte han, försäkrade hon. Det var Asp som...

Nu kom också han fram.

— En får väl ge sej, sa han.

— Hjälp, ropade Damen. Hjälp!

*

Länsman var inte känd som någon stor gentleman och sällskapsmänniska, men hur det nu var så hjälpte han Damen på fötter igen. Därefter ställde han sej att se på henne en stund, lite närmre, och han tog handen åt ögonen som om det flimrade. De andra gick före mot byn, pladdrande och kommenterande. Lite efter gruppen plumsade de två skyttarna: de hade skjutit älg på fel tid och verkade inte väl till mods. De såg sej tillbaka då och då, mot länsman och Damen, kanske särskilt mot den senare, men det fanns ingen blidhet i deras ögon.

Damen var utom sej fortfarande. Till råga på allt stupade hon då och då, det låg så mycket under snön, sten och gropar, ja, trädgrenar som låg tvärsför. Det var tur för henne att länsman var framme med sin hjälpande hand.

Han försökte förresten trösta henne på sitt fåordiga sätt.

— Två tjuvskyttar på en och samma dag är inte det sämsta, ha, sa han.

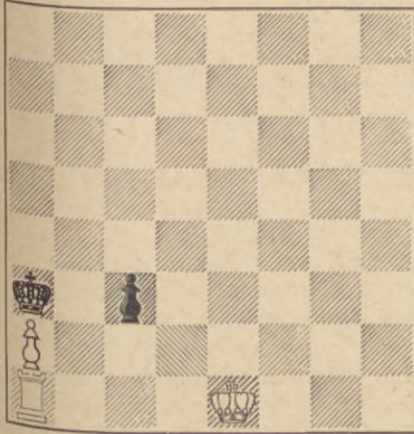

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM

av A. Hildebrand

Male-ja Möttesport 1941

Matt i 3 drag

En liten miniatyr med 2 modellmattor, som ger sig själva, när man väl hittat inledningsdraget. Lösning på sidan 10.

ETT TREVLIGT KORR.-PARTI

Det händer inte så ofta att korenspondenspartier slutar efter blott 24 drag. Möjligheten att analysera långt är i regel en garanti mot dylika kortslutningar, men å andra sidan straffas minsta fel i ett korr.-parti mycket "hårdare" än i vanliga tävlingspartier, som på grund av tidsbegränsningen ger betydligt mindre möjligheter till djupa och långa analyser.

Franskt parti

Vit: Knut Gustafsson, Kvidinge

Svart: Sven Eriksson, Uppsala

1. e2—e4	e7—e6
2. d2—d4	d7—d5
3. Sb1—c3	Lf8—b4

Det s.k. Nimzowitschförsvaret som är ett av svarts bästa.

4. e4—e5	c7—c5
5. a2—a3	Lb4×c3†
6. b2×c3	Sg8—e7
7. Dd1—g4	— —

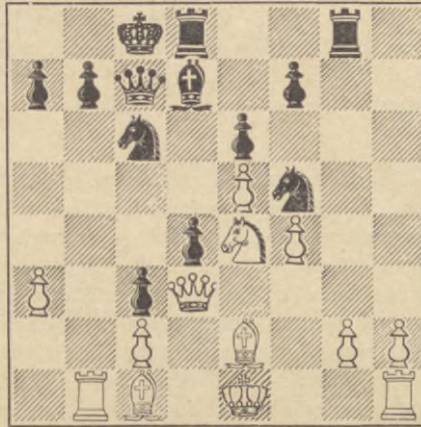
En skarp fortsättning, som är vits farligaste vapen i det av svart valda försvartssystemet.

7. — —	c5×d4
8. Dg4×g7	Th8—g8
9. Dg7×h6	Dd8—c7
10. Sg1—e2	Sb8—c6
11. f2—f4	Lc8—d7

Hittills har allt gått efter kända teoretiska mönster.

12. Dh7—d3	d4×c3
13. Ta1—b1	d5—d4
14. Se2—g3	0—0—0
15. Lf1—e2	Se7—f5
16. Sg3—e4?	— —

Ett till synes naturligt drag, som får oanade konsekvenser. Hade vit insett det, skulle han säkert ha föredragit varianten: 16. S×f5, e×f5. 17. Lf3 osv.

16. — —	Sc6×e5!
17. f4×e5	Dc7×e5

Två bönder för en pjäs plus en lovande angreppsställning är resultatet av svarts pjäsoffer.

18. g2—g3	— —

Till synes starkt men ändå otillräckligt! Bättre var 18. g4.

18. — —	Ld7—c6
19. Le2—f3	Sf5—h4!

Åter en obehaglig överraskning!

20. g3×h4	f7—f5
21. Dd3—e2	f5×e4

Nu börjar den vita ställningen rasa. Mot de svarta böndernas framryckning finns ingen medicin.

22. Lf3—g2	d4—d3
23. c2×d3	Tg8×g2!
24. De2—e3	e4×d3!!

En vacker avslutning med damoffer. Vit gav upp på grund av fortsättningen: 25. D×e5, d2†. 26. L×d2, c×d2†. 27. Kd1, La4† med matt i nästa drag.

Ett av svart mycket starkt och konsekvent genomfört parti!

RESA OCH LÄRA SPRÅK

är Folkuniversitetets valspråk för sommaren 1962. Erfarna reseledare och lärare tar hand om deltagarna i dessa språkresor, som ger både undervisning och upplevelser i främmande länder. SJ:s resebyråer ger närmare upplysningar.

KÖPKRAFT I FÄNGENSKAP

Forts. fr. sid. 17

kommittén. I verkligheten var det väl snarare så att handelsmannen, som var en präktig om också en smula inskränkt gubbe, hyste en stor ångest för det stora ansvar högre makter pålagt honom. Gränsfallen vållade strid i butiken. Tvål och såpa räknades till nödvändiga behov, tandkräm och hårvatten var lyx! Snus måste ju de äldre gubbarna tillåtas att konsumera, fast de betalade med arbetslöshetslappar, men en cigarett av billigaste sort var "inte tillåten". Ett par strumpor bedömdes också som "nödvändiga" — men inte slips och skokräml! I arbetet med att dra gränser mellan "nödvändigt" och "lyx" utsattes handelsmannen för hån och bittra ord, men han var ändå lugn och balanserad, endast små ryckningar kring munnen och ögonen avslöjade en inre upprördhet. En påstridig matlappsinnnehavare döpte om sillen till "a. k.-makrill" därför att den var småväxt och rutten — och "godkänd av arbetslöshetskommittén". Men det fanns tacksamma mottagare också. De påminde kverulanterna om äldre tider, då man åt barkbröd i bygderna — då fick man minsann inte gå till någon "butik" och få "köpvaror" för ingenting. Vi unga kunde inte hitta någonting försonande i systemet — vår längtan till fri köpenskap med kontanta pengar var djupt känd och gav inget utrymme för rtillbakablick i barkbrödstider. Ingen bybo, varken gammal eller ung, hade på den tiden en tanke på vilken diplomatisk skicklighet som krävdes av en affärsman i arebtslöshetstider. Först många år senare, efter utvandringen till normala tider i kontanternas land, kan man kosta på sig en blomma åt en gammal affärsman, som alldeles oförskyllt under en kort tid gjordes till ensam diktator över behov och köpkraft.

REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m. m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

delsmännen hade med sig. I Gustavia talades mest engelska — liksom än idag av de svarta som finns kvar — och de officiella språken i den svenska kolonin blev engelska och franska.

På stadshuset eller "mairiet", som en gång i tiden var den svenske guvernörens residens, finns det kvar tjocka luntor av gamla förordningar. Går man igenom dem, förvånas man av att de nästan alla är skrivna på engelska, några få på franska, men inga på svenska trots att de är undertecknade av ämbetsmän med svenska namn. Däremot finner man svensk text på kartorna över Gustavia — med namn som Kyrkogatan, Smedsgatan, Timmermansgatan, Hvarfsgatan, Soldatgatan och Kungsgatan, vilken sistnämnda nu heter "rue Oscar II".

Det tycks ha rått ordning och reda. Gatorna i staden har rejäl stensättning från den svenska tiden, och uppför slutningarna leder trappor på flera håll. Slaveriet avskaffades 1847 — visserligen långt efter det att engelsmännen genomfört samma reform, men året innan fransmännen hunnit lika långt.

En viktig svensk förordning gällde byggnadssättet. På grund av eldfaran måste köken byggas på flera meters håll från själva boningshusen — och dessutom måste de förses med riktig härd och skorsten. Så vettiga kök ser man annars sällan i Västindien.

Det hindrade visserligen inte förödande bränder. 1852 brann stora delar av Gustavia ner — och på deras plats finns nu bara ruiner mellan gatornas stensättning. Men då hade handeln redan gått så allvarligt tillbaka, att ingen frågade efter att bygga upp de brunna kvarteren igen. Det internationella läget hade ändrats. Frankrike och England låg inte längre i krig utan kunde göra affärer direkt med varandra. Sjöfarten och handeln hade vänt sig till andra hamnar.

Vid mitten på 1800-talet försökte man kompensera denna tillbakagång med egen export. Kullar och bergsknallar planterades med ananas, bomull och tobak, och i dalarna odlades bl. a. bananer. Men jorden tålde inte denna intensifierade uppodling utan förstördes ännu värre än någonsin genom uttorkning och erosion.

1858 var t. ex. ananasexporten uppe i 75.000 dussin frukter — tjugo år senare hade den rasat ända ner till 2.400 dussin. Och bomullsproduktionen, som ännu 1870 var 48.000 pund, sjönk på sex år till 1.900 pund. Den ö, som en gång hade gett

svenska kronan goda inkomster, hade i stället börjat *kosta* pengar — hela 25.000 kronor om året...

Så gick det till, att Sverige föredrog att göra sig av med sin enda lilla koloni. Redan då var emellertid kungar och statsmän så pass liberala, att det inte riktigt gick an att *sälja* en befolkad ö så där utan vidare. Man anordnade en folkomröstning — och när den gav till resultat, att alla St. Barths invånare utom en enda röstade för återgång till Frankrike, var saken klar. St. Barth blev än en gång franskt — mot ett vederlag på 320.000 guldfrancs. Samt på villkor att befolkningen fick behålla de frihamns- och andra rättigheter den haft under den svenska tiden.

De få egentliga svenskarna flyttade hem, då ön 1878 överlämnades till franske guvernören på Guadeloupe — och trikoloren efterträdde den blågula flaggan på Gustavias offentliga byggnader. Men ännu för ett par år sedan levde en gammal dam, som aldrig upphört att längta tillbaka till den svenska tiden: den av besökande svenska journalister ofta intervjuade miss *Julia Dinzey*, vars farfar visserligen kom från grannön Saba men sedermera adlades av Oscar I.

Det är en hel upplevelse att göra en rundvandring i miss Dinzeys hus. Hon hade testamenterat det till en mrs Barns — som också härstammar från Saba — på villkor att ingenting fick ändras. På sin dödsbädd bad hon också särskilt mrs Barns att aldrig neka någon svensk rese när på St. Barth att besöka hennes hem, vars 1800-talstapeter, gamla kopparstick, antika möbler och svenska kungaporträtt skapar äkta, gammeldags svensk herrgårdsatmosfär. Det huset vore värt att för alltid bevaras som ett museum från den oscariska tid, då Sverige ännu inte upphört att leka kolonialmakt i Västindien.

Men vill man annars hitta svenska *personnamn* på St. Barth, får man gå till kyrkogårdarna. Så fullständigt har svenskheten dött ut på ön. Från Gustavia räknat på andra sidan om det gamla befästningsverket Gustav III — där fransmännen nu har en meteorologisk station — och intill ruinerna av det svenska sjukhuset, som de nya administratörerna inte ens ersatt med en sjukstuga på ön, ligger en gammal protestantisk kyrkogård. Mina vänner oceanografen Morice och lantpolisen "La Loi" eller *Gérard Gréaux*, som han heter i det civila, tog mig dit en vacker eftermiddag just för att se efter svenska namn på gravstenarna.

Det var ett obehagligt företag. Kyrkogården, som ligger på en sandrevell mellan en lagun och havet, är symboliskt nog tätt bevuxen med manceniljer — ett slags träd vars frukter är dödligt giftiga, och vars blad är så giftiga de också, att man kan få svåra utslag bara av att röra vid dem. Det gällde att ta sig fram försiktigt genom de snår, som ofta skymde gravstenarnas inskriptioner — vilka karaktäristiskt nog var på engelska även på svenska gravar med namn som *Beata Elizabeth Sahlstedt* eller *Sophia Ulrika Fahlgberg*.

Inte heller vilar de stackarna säkra i sina gravar. Morice gick och inspekterade sandstranden, när jag plötsligt hörde honom ropa till. Han hade funnit en döds-skalle i sanden, där vi snart hittade flera ben till belägg för att havet håller på att äta sig in på den för länge sedan övergivna begravningsplatsen.

Något tryggare ligger guvernören *Johan Norderling* och ett par andra på den katolska kyrkogården i Lorient — ett litet samhälle några kilometer från Gustavia. Men järnstaketet kring deras gravar är sönderrostat, och gravstenarna har vittrat så att man endast med svårighet kan urskilja texten. På några är den redan oläsbar...

Det är ett stycke svensk historia som ligger begravnen här på St. Barth — historien om det lilla koloniala experimentet, som tog ett så snöpligt slut vid folkomröstningen på 1870-talet. Ändå kan det gå år utan att en enda svensk rese när hittar vägen till denna lilla västindiska idyll, som väl förtjänar att bli upptäckt av fler — och att bli upptäckt i tid.

En *Rotschild* har nyligen köpt tomtmark på ön. Förr New Yorkguvernören *David Rockefeller* med fru håller just på att uppföra ett modernt snedvridet palats åt sig på en naturskön udde som hade förtjänt ett bättre öde. Och där miljonärerna visar vägen, brukar snart de amerikanska turistmassorna följa efter — och fördärva marknaden för oss andra...

IDROTTEN OCH SPRÅKET

Sporten lånar sig villigt till levande bilder. "Riksdagsvalet går nu in på upplopps-sidan", "Folkrepresentationen är inte villig att låta ställa sig offside", "Bollen är nu hos arbetsgivarna", "Många filmer i startgroparna". Alla är väl inte lika fräscha. Man har en känsla av att det "läggs på extra kol" och att "rullgardinen dras ner" lite för tätt i sportspalterna.

(Professor Gösta Bergman)

Bildkräys nr 2

Namn

Adress

Postadress

Vårt febr.-kräys rymmer som vanligt lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt ingång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 mars. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkt "Bildkräys nr 2". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status' aprilnummer 1962.

Julpristävlingen

"Biljettkontroll"

I Status julnummer 1961 gällde att avslöja tio julresande. Den saken klarade våra läsare mycket elegant. Vi har bara att uttrycka vår beundran för "snille och smak" i valet av de maskerade berömdhetererna. Även om vi nu har äran att gratulera endast 8 pristagare, vill vi ändå tacka alla, som varit med och avslöjat de tio julresenärerna. Hjärtligt tack och välkomna åter nästa gång!

Lösning

1. Birger Sjöberg
2. Harry Martinson
3. August Strindberg
4. Verner von Heidenstam
5. Greta Garbo
6. Jonas Alströmer
7. Per Daniel Amadeus Atterbom
8. Karl Jonas Love Almquist
9. Dan Andersson
10. Johan Henrik Kellgren

Pristagare

1:a pris 100 kr:

Ellen Henricsson, Mäster-Johansgatan 16, Göteborg Ö

2:a pris 50 kr:

Prostinnan Margit Carlbäck, Stationsgatan 6, Hedemora

3:e pris 25 kr:

Sten-Sture Olofsson, Majvägen 4, Luleå 5

4:e pris 15 kr:

Holger Andersson, Ö. Viktoriagatan 8, Göteborg C

5:e pris 10 kr:

Birgitta Mella, Kyrkogatan 32 B, Kiruna 2

6:e—8:e pris, Status under ett år:

Gunnel Blomdahl, Proviantgatan 18, Kalmar, Birger Blomkvist, Jennygatan 3, Ystad, Agda Johansson, Skogsvillan, Vejbystrand.

Julens bildkorsord

Även om denna tävling gäller en osedvanlig manifestation av tävlingslust och lösarglädje, många tävlingsbrev, glada texter och hälsningar till tävlingsredaktionen. Vi tackar för den överväldigande brevskörd och här kommer pristagarna:

Pristagare

1:a pris 50 kr:

Holger Andersson, Östbygatan 18 A, Lidköping

2:a pris 25 kr:

Birgith Malmström, Dalhem, Långhem

3:e pris 15 kr:

Pauline Nilsson, Skeppargatan 25, Teg, Umeå

4:e pris 10 kr:

Birgit Andersson, Gränsvägen 18, Västerhaninge

5:e pris 5 kr:

Hilding Thörn, Thorax 1, M. A. S., Malmö.

Lösning

S — SJ — GRAN — G — TUNNA — ÖL — LJUS — BOA — EMU — BORD — VITFEST — I — ADAM — TIA — DOCKA — ST — FIA — ELD — AO — INGEN — AF — R — UNG — STRUTS — OST — SKÅR — RÖS — SKINKA — SOM — FAR — AIK — RO — STRÖ — ÖMSA — SNART — ÄR — BARA — V — VAKNAT — LITOGRAFI — BENET — KVAR — S — SMUTT — PAKET — FIKON — G — DUNKEL — SLÖ — BE — MANUS — BREVDUVA

KÖP
SOLSTICKAN

GYNNA
SVENSK
INDUSTRI

BORÅS

Vid elektriska installationer
ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET
Kontor: LILLA BROGATAN 38
Affär: LILLA BROGATAN 30

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— BORÅS —

NORRKÖPING

AB BÄCKMANS VERKSTÄDER Norrköping

Tillverkning och reparation av maskiner och delar. Järnkonstruktioner.

FIRMA MARTIN JANSSON

Godsgatan 11 Telefon 244 98
— NORRKÖPING —

Säljer: Byggnadsmaterial
Utför: Asfalt- och Isolationsarbeten, Massagolv m. m.

STOCKHOLM

IFA ETT NAMN ATT MINNAS
då det gäller porträtt- och interiörfotografering, förstoringar m. m.

Drottninggatan 114 A - STOCKHOLM
Telefon 31 19 82

UPPSALA

allt i virke
allt i byggnadsmaterial från

SKOGSÄGAREFÖRENINGEN

länets ledande bränsleleverantör

ved - kol - koks - briketter

UPPSALA LÄNS
SKOGSÄGAREFÖRENING

Huvudkontor Svartbäcksgatan 2
Uppsala. Tel. växel 395 90

Ingv. Forsberg

Smides- &
Mek. Verkstad

BODEN

Strandplan 5. Tel. 110 72

— REKOMMENDERAS —

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64 Väduren 21 Tel. 313 64
ESKILSTUNA

Viggo Berck Aktiebolag

EXPORTÖRER & AGENTER

Sågade och hyvlade trävaror, lådbräder,
snickerier, wallboard, plywood, träull.

Tunnelgat. 12 Tel. 10 19 50, 11 94 50
STOCKHOLM

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgat. 9, Box 251 Telefon 144 99
GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodsle-
geringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT

Einar Lind: MÄNNISKOR och PARAGRAFER

"Göteborgs socialvårdare nr 1"
skriver Göteborgs-Tidningen
om syssloman Einar Lind

"30 år inom socialvården — fattigvården
hette det tills för några år sedan — och
han har inte förlorat tron på männi-
skorna"

EN BOK FÖR SOCIALVÅRDARE — kommunala förtroendemän
— för alla som vill veta något om verkligheten i "hjälpformernas
värld".

STATUS FÖRLAG, Box 41 49, Stockholm 4

Härmed beställes

..... st. ex. av boken "Människor och paragrafer" att sändas mot post-
förskott till ett pris av kronor 6:50 per ex. + expeditonsavgift 1 kr.

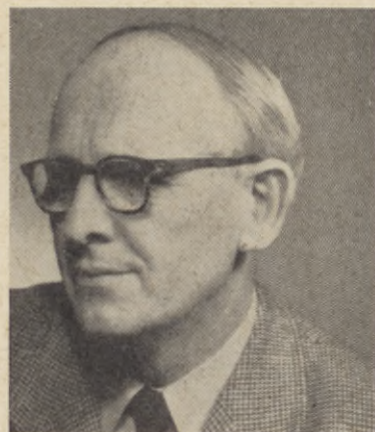
Vid beställning av minst 5 ex. 30 % rabatt.

Namn

Adress

Var god texta — tack!

Status 2/1962

Vård på konvalescenthem ger

REKREATION • VILA

● KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster

● FJÄLLFARARGÅRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÅKER (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11
Plats för 24 gäster

● KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
EDSBJÖRKE (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65
Plats för 26 gäster

● FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster

● KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster

● LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11
Vintertid Karlshamn 1566
Plats för 22 gäster

● SVANHOLMENS VILOHEM, SVANSHALS, OSBY
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14
Exp.: Kamregatan 3, MALMÖ C
Telefon: 040/97 53 44
Plats för 27 gäster

EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE
VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokalföreningar